

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DOKAZOVÁNÍ A DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY Z POHLEDU
TRESTNĚPRÁVNÍHO**

Autor práce: Tereza Urešová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Tereza Uřešová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Dokazování a důkazní prostředky z pohledu trestněprávního

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Rules of Evidence and Body of Evidence from The Criminal Law's Point of View

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií


Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2021



Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků. Charakteristika základních pojmů a zásad dokazování. Rozbor jednotlivých důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování.

Vedlejším cílem bude zjistit, které důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji při řešení různých druhů kriminality.

Student: Tereza Uřešová	27.4.2021	Uřešová
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	17.5.2021	

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	17.5.2021	
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	21.5.21	Ferebauerová
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	24.5.2021	



Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

UREŠOVÁ, T. Dokazování a důkazní prostředky z pohledu trestněprávního: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 74 stran, Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: trestní právo, trestní řízení, dokazování, důkazní prostředky, důkaz, zásada

Tato bakalářská práce je věnována problematice dokazování a důkazních prostředků z pohledu trestněprávního. Teoretická část je zpracována na základě odborné literatury a zabývá se základními pojmy problematiky dokazování a důkazních prostředků. Dále je zde věnována pozornost historii dokazování, zásadám důkazního práva, jednotlivým důkazním prostředkům a zvláštním způsobům dokazování. Praktická část se zabývá vyhodnocením výzkumného šetření, jehož cílem bylo zjistit, které důkazní prostředky jsou nejvíce využívány Policií České republiky při řešení různých druhů kriminality.

ABSTRACT

UREŠOVÁ, T. The Rules of Evidence and Body of Evidence from The Criminal Law's Point of View: Bachelor Thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 74 pages, Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: (Criminal Law, Criminal Proceedings, Proof, Rules of Evidence, Evidence, Principle)

This bachelor thesis is focused on problems of the Rules of Evidence and the Body of Evidence from The Criminal Law's Point of View. The theoretical part is elaborated on the basis of literature and it describes the basic phrases of the issues of evidence and the means of proof. Further attention is paid to history of evidence taking, principles of the law of evidence, various means of proof and the special methods of proof. The practical part deals with the results of the evaluation research which has been targeted to find out which means of evidence are most often used by the Police of the Czech Republic in solving various types of crimes.

Obsah

Úvod	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Dokazování a důkazní prostředky	12
2.1 Vývoj a historie dokazování a důkazních prostředků.....	13
2.2 Vymezení základních pojmů důkazního práva.....	15
2.2.1 Předmět důkazu.....	15
2.2.2 Důkazní prostředek	15
2.2.3 Důkaz	16
2.2.4 Nositel důkazu.....	17
2.2.5 Dokazování	17
2.2.6 Důkazní právo	19
2.2.7 Hodnocení důkazů.....	19
2.2.8 Vyhledávání důkazů.....	19
2.2.9 Provádění důkazů.....	20
2.2.10 Pramen důkazů.....	20
2.2.11 Subjekty dokazování	20
2.2.12 Účel dokazování.....	21
2.2.13 Teorie důkazů.....	22
2.2.14 Proces dokazování.....	22
3 Základní zásady dokazování	23
3.1 Zásada presumpce nevinny	23
3.2 Zásada vyhledávací	25
3.3 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností	25
3.4 Zásada volného hodnocení důkazů.....	26
3.5 Zásada ústnosti a bezprostřednosti	26
3.6 Zásada přiměřenosti	27
3.7 Zásada zákonnosti	27
3.8 Zásada veřejnosti	27
3.9 Zásada zajištění práv poškozeného	28
4 Jednotlivé důkazní prostředky	29
4.1 Rozdělení důkazních prostředků	29

4.2	Jednotlivé druhy důkazních prostředků.....	30
4.2.1	Výpověď obviněného.....	31
4.2.2	Výpověď svědka.....	32
4.2.3	Znalecký posudek.....	34
4.2.4	Ohledání.....	35
4.2.5	Věcné a listinné důkazy.....	36
5	Zvláštní způsoby dokazování.....	38
5.1	Konfrontace.....	38
5.2	Rekognice.....	38
5.3	Rekonstrukce.....	40
5.4	Vyšetřovací pokus.....	40
5.5	Prověrka na místě.....	41
6	Výzkumná část.....	42
6.1	Cíl výzkumu.....	42
6.2	Výzkumné otázky.....	42
6.3	Metodika.....	42
6.3.1	Metodika sběru dat.....	42
6.3.2	Technika sběru dat.....	42
6.3.3	Výzkumný soubor.....	42
6.3.4	Realizace výzkumu.....	43
6.3.5	Analýza dat.....	43
6.3.6	Etika výzkumu.....	43
6.4	Výsledky.....	43
7	Diskuse.....	45
	Závěr.....	49
	Seznam použitých zdrojů.....	51
	Seznam zkratk.....	53
	Seznam tabulek.....	54
	Přílohy.....	55

Úvod

Téma bakalářské práce bylo zvoleno z oblasti trestního práva. Důvodem volby bylo, že trestní právo je považováno za nejsložitější a přitom nejzajímavější oblast ze všech odvětví právní legislativy a nauky. Téma důkazní prostředky a dokazování z pohledu trestněprávního bylo vybráno proto, aby poznatky získané při jejím zpracování byly přínosem pro volbu budoucího povolání, směřované trestně právním směrem, a to nejen pro autora této práce ale v neposlední řadě i pro širší veřejnost, která má o tuto problematiku osobní či profesní zájem. Těžištěm trestního řízení je proces dokazování, a proto je velmi důležité důkladné poznání všech důkazních prostředků a uvědomění si všech možností. Dalším důvodem k volbě tohoto tématu je dostat tuto problematiku do většího povědomí lidí. Toto téma je stále velmi aktuální, neboť se jedná o klíčovou část trestního řízení, která se prolíná se všemi jeho stádii. Tato bakalářská práce se bude zabývat historií a vývojem dokazování a důkazních prostředků, základními pojmy důkazního práva, jednoduchými druhy důkazních prostředků a zvláštními způsoby dokazování. Bakalářská práce bude zakončena praktickou částí, ve které bude využita kvalitativní strategie, přičemž bude využita metoda dotazování za využití výzkumné techniky řízených rozhovorů, díky které bude cílem objasnit, které důkazní prostředky jsou nejčastěji využívány Policií České Republiky v řešení případů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků. Charakteristika základních pojmů a zásad dokazování. Rozbor jednotlivých důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování.

Vedlejším cílem bude zjistit, které důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji při řešení různých druhů kriminality používány.

V práci budou hledány odpovědi na otázky: Jaká je celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků? Které důkazní prostředky Policie České republiky nejčastěji v těch, kterých případech užívá?

V úvodu bakalářské práce bude nastíněna historie dokazování. Následně se bude práce zabývat charakteristikou základních pojmů, zásad při dokazování, jednotlivými důkazními prostředky a zvláštními způsoby dokazování. Tato teoretická část by měla objasnit první otázku. Výsledků v teoretické části by mělo být dosaženo rešerší literárních zdrojů a jejich analýzou a vzájemnou komparací. Následovat bude praktická část bakalářské práce, kdy bude využita kvalitativní strategie, přičemž bude využita metoda dotazování za využití výzkumné techniky řízených rozhovorů, která by měla objasnit, které důkazní prostředky jsou nejčastěji využívány v těch, kterých řešených případech u Policií České republiky.

2 Dokazování a důkazní prostředky

Předmětem trestního práva procesního je určitý skutek, který se stal v minulosti. Úkolem orgánů činných v trestním řízení je zjistit, zda se tento skutek stal, zda je trestným činem a kdo je jeho pachatelem.

V trestním stíhání je nutné v nezbytném rozsahu dokázat především:

- a) *„Zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin.*
- b) *Zda tento skutek spáchal obviněný, případně za jakých pohnutek.*
- c) *Podstatné okolnosti mající vliv na posouzení nebezpečnosti činu.*
- d) *Podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele.*
- e) *Podstatné okolnosti umožňující stanovení následku a výše škody způsobené trestním činem.*
- f) *Okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“¹*

Předmětem dokazování budou tedy především:

- a) *„Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé.*
- b) *Okolnosti důležité pro rozhodnutí o uplatnění nároku na náhradu škody.*
- c) *Okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.*
- d) *Okolnosti důležité pro postup řízení“.²*

Orgány činné v trestním řízení k tomuto poznání mohou dojít pouze tak, že tento skutek zrekonstruují. K tomu jim je oporou zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „TŘ“), který upravuje zvlášť předepsaný způsob, který se nazývá dokazování a je upravený v hlavě V trestního řádu.³

Dokazování tedy můžeme chápat jako jádro trestního řízení, jimž se v hlavním líčení objasňuje skutkový stav věci, který směřuje k meritornímu rozhodnutí. Dokazování je tedy hned vedle rozhodování považováno za nejdůležitější procesní činnost orgánů činných v trestním řízení. Dokazování jako takové neprobíhá pouze

¹NOVOTNÝ, František a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 294 s.

²NOVOTNÝ, František a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 294 s.

³NOVOTNÝ, František a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 294 s.

v hlavním líčení, ačkoliv zde je považováno za těžiště dokazování v souvislosti s vinou či nevinou obžalovaného, co se týče rozhodnutí o uložení trestu či ochranného opatření, ale probíhá ve všech stádiích trestního řízení.⁴

2.1 Vývoj a historie dokazování a důkazních prostředků

Historický vývoj dokazování můžeme zaznamenat již ve 4. až 8. století, jako nejstarší obyčejové řády Slovanů na našem území. Jelikož z této doby nejsou k dispozici žádné spolehlivé historické prameny, tak je znalost tehdejších právních zvyklostí nepřesná. Ve 4. až 8. století byly k zjištění viny a nevinou či pravdy nebo lži praktikovány ordály, jednalo se o ordál soubojem nebo losem, kdy rozhodující úlohu měli kněží.⁵

V Českém soudnictví sahá historický vývoj dokazování již ke 12. století. Důkazy z této doby rozhodně nebyly takové, jako je známe dnes. Důkazy se přijímaly pouze ústní nikoliv písemné. Soudy se opíraly o obyčejové právo. K písemným důkazům se přihlíželo pouze v situacích, kdy se jednalo o svědectví zemřelých osob. Tento způsob dokazování převládal až do 14. století. Ordál byl iracionální důkaz, při kterém se využívala přírodní síla, nebo odvolávání k nadpřirozeným mocnostem. Soudci v té době tedy nerozhodovali, ale pouze kontrolovali a dohlíželi na dodržování pravidel, podle kterých tehdejší „proces“ dokazování probíhal. Za velmi důležitou část v tomto středověkém procesu bylo, považováno to, aby se obviněný očistil, nebo jestliže byl podle práva usvědčován. Toto rozhodnutí záviselo na žalobcích. Proces usvědčování byl snazší než proces očišťování, jelikož usvědčování obviněnému dovoľovalo si zajistit svědky neboli v tehdejší době spolupřísežníky či očištníky. Jednalo se o lidi, kteří nevypovídali o tom, co slyšeli, viděli apod., ale o tom, že jsou přesvědčeni o nevině obviněného. Bylo hned několik druhů ordálů, například:

- a) Ordál vody – jednalo se o svázání obviněného a následné spuštění do vody, která obviněného buď přijme či nikoliv, tedy buď se potopí, nebo zůstane na hladině.
- b) Ordál žhavého železa – tento proces pobíhal tak, že obviněný musel projít bosou nohou po dvanácti rozžhavených radlicích, nebo přísahat takovým způsobem, že přitiskl prsty na rozžhavené železo.

⁴MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

⁵VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. Praha: Orbis. 1970, s. 39.

- c) Ordál soudního souboje – tento ordál spočíval v souboji mezi vrahem a příbuznými oběti. Ordál soudního souboje byl vyvinut z krevní msty.
- d) Ordálová přísaha – V tomto druhu ordálu se obviněný mohl očistit přísahou, kterou s ním museli provést spolupřísežníci či očistníci, jestliže se jeden z přísahajících přerekla, tak obviněný prohrál. Ordálová přísaha se využívala například v obvinění ze znásilnění. Obsah přísahy byl ten, že obviněný tento čin nespáchal.⁶
- e) Ordál horkou vodou a ohněm – Stejně tak jako jiné boží soudy se i tato zkouška konala za církevní asistence. Na počátku celého ordálu složil kněz mši, která byla zakončena svatým přijímáním. Součástí celého tohoto rituálu bylo zapřísáhnutí všech, aby ke svatému přijímání nepřistupovali, jestliže zločiny z nichž jsou obviněny a pro které budou boží soud podstupovat, skutečně spáchali nebo se na něm podíleli. Pokud obvinění mlčeli, tak jim kněz udělil svaté přijímání. Obviněnému byla umyta ruka mýdlem a ordál horké vody a ohně nutil obviněného vložit ruku do vařící vody. Bezprostředně po provedení zkoušky byla ruka zavázána a zapečetěna po dobu tří nocí. Za důkaz nevinu bylo považováno to, že se obviněnému rána dobře hojila.⁷

Již ve 12. a 13. století byly ordály velmi kritizovány, a to z důvodu diskreditace církve a svého pohanského původu, a proto se kněží přestali od roku 1343 ordálů účastnit. Tento rok vnímáme jako postupné vymizení ordálů jako soudních důkazů.

V průběhu středověku se vytvořily různé formy dokazování, kdy se jiné formy dokazování používaly u soudů šlechtických a jiné u soudů městských. Jako typický důkazní prostředek této doby můžeme považovat mučení, tedy výpověď podezřelého, která byla provedena při mučení, se brala jako zcela zásadní důkaz při rozhodování o vině osoby. Již v tomto období se setkáváme s určitými formami zásad a to zejména zásada ústnosti a zásada veřejnosti, které později přecházely v zásadu neveřejnosti procesu a zásadu písemnosti. Jednotlivým zásadám se budeme věnovat v pozdější kapitole.

⁶MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

⁷MÍČA, Mgr. Ladislav. *Ordály – pouhé iracionální důkazní prostředky?: Úloha božích soudů ve společnosti doby předhusitské* [online]. Olomouc, 2016. Dostupné také z: <https://theses.cz/id/hwwkbf/20273147>. Disertační práce. Vedoucí práce Prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.

Inkviziční proces byl narušen až novým trestním procesním řádem z roku 1850, který byl vydán jako následek revolučních událostí v roce 1848 až 1849. Základními rysy nového procesního řádu byla zásada ústnosti, zásada volného hodnocení důkazů, zásada obžalovací a zásada veřejnosti. Tento procesní řád dlouho nevydržel a od těchto zásad se začalo upouštět a trestní řízení se vrátilo do inkvizičního procesu. K návratu dochází až v roce 1873 v tzv. Glaserově trestním řádu. Vznikl zákon č. 119/1873 ř. z., ze dne 23. května 1873, tímto vstoupil v platnost nový soudní řád, který se opíral na již zmíněných zásadách. Na tehdejší dobu se jednalo o moderní zákon, který upravoval i výslech obviněného, výslech svědků, ohledání osoby, ohledání věci movité či nemovité, listinné důkazy a znalecké posudky. Tento zákon také obsahoval zákaz používání hrozby a donucovacích prostředků vůči obviněnému. Trestní řád z roku 1873 byl platný na našem území České republiky až do roku 1950. V roce 1950 byl vydán nový zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním. Tento zákon měl jeden zásadní rozdíl a to ten, že doznání obviněného nezprošťuje orgány činné v trestním řízení povinnosti objasnit všechny otázky a rozhodované skutečnosti. Orgány činné v trestním řízení se dopouštěly porušování zákona vůči obviněnému a jeho právům a povinnostem. Na úkor toho byl přijat nový zákon a to zákon č. 64/1956 Sb., který byl velmi srovnatelný s dnešním trestním řádem. Nakonec ale i tento trestní řád neměl dlouhého trvání a byl nahrazen naším dnešním, byť několikrát novelizovaným, zákonem č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním.⁸

2.2 Vymezení základních pojmů důkazního práva

2.2.1 Předmět důkazu

„Předmět důkazu je skutečnost, která má být v trestním řízení zjištěna.“⁹

2.2.2 Důkazní prostředek

Důkazní prostředek je takový prostředek, který používají orgány činné v trestním řízení v dokazování, a je zakotven v trestním řádu. Důkazní prostředek můžeme definovat a chápat jako zdroj, který je využíván orgány činnými v trestním řízení ze kterého čerpají důkazy. Základními rysy důkazního prostředku je pomoc při zjištění a poznání skutečnosti, která je předmětem důkazu. Mezi takové můžeme zařadit například ohledání místa, osoby či věci ale také výslech svědka, znalce, obviněného,

⁸MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

⁹CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

dále samozřejmě i písemné zprávy, obrazové, digitální, zvukové záznamy, odposlech, záznam telekomunikačního provozu, znalecké posudky, operativně pátrací prostředky a další. Některým těmto pojmům se budeme blíže věnovat v kapitole číslo čtyři. Ve shrnutí můžeme tedy důkazní prostředek také chápat jako vlastní procesní činnost, zakotvenou v trestním řádu, kterou využívají orgány činné v trestním řízení a slouží k poznání určité skutečnosti. Jedná se tedy o zdroj, který slouží k získání důkazů předepsaným postupem, který je, jak již bylo zmíněno, zakotvený v trestním řádu.

2.2.3 Důkaz

Za důkaz může být označováno vše, co nějakým způsobem může přispět k objasnění věci a byl získán pomocí důkazních prostředků předepsaným způsobem.¹⁰ Jedná se o přímý poznatek, který byl získán v procesu dokazování.¹¹ Procesní důkaz může orgán získat, nebo znovu získat v dokazovacím procesu. Důkaz, vznikne na základě výsledných informací, které jsme získali pomocí ohledání věcí, místa, či osob, dále také obsah výpovědi, písemných listin mezi takové se počítá i obsah jiných zpráv, nemusí se jednat pouze o písemnou podobu. Důkazy jako takové jsou základem pro následné rozhodnutí. Mezi důkazem a důkazním prostředkem je tedy skutečně rozdíl, a to v obsahu a ve formě. Důkazní prostředek je formou poznávání a důkaz obsahem.¹²

Důkaz jako takový je nutno nejdříve zajistit, provést a následně procesně zajistit v souladu s trestním řádem. Důkaz je nutno zajistit tak, aby bylo v budoucnu možno jej znovu provést, nebo použít pro další řízení. Následuje konečná fáze, a to vyhodnocení důkazů na základě pravdivosti, zákonnosti a zásady volného hodnocení důkazů a dalších.

Důkazem je i výsledek dokazování, který neodpovídá skutečnosti, nebo se skutku netýká, nebo pro jeho získání byl porušen způsob stanovený zákonem. Tedy i nepravdivý, nezákonný nebo nezávažný důkaz se v procesním smyslu za důkaz

¹⁰ČENTĚŠ, Jozef a kolektiv. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šramonín: Heuréka, 2012, 864 s.

¹¹NOVOTNÝ, František a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, 294 s.

¹²FRYŠTÁK, Marek, Daniel PROUZA, Petr VANĚČEK a Eva ZAJÍČKOVÁ. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 420 s.

považuje.¹³ Důkaz tedy sice objektivně existuje, ale pro konečné rozhodnutí jej nelze využít.

2.2.4 Nositel důkazu

Nositel důkazu, za nositele důkazu neboli pramen důkazu můžeme považovat věc, nebo osobu, od které jsme schopni získat důkaz, který je nezbytný pro další postup v objasnění skutečnosti.

2.2.5 Dokazování

Dokazování je v trestním právu chápáno jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, nebo jiných pověřených subjektů, který slouží a pomáhá k poznání, zjištění, vysvětlení, vyhledání, objasnění a vyhodnocení informací, skutečnosti nebo prověřované události, které jsou nezbytné pro jejich rozhodnutí dále také pro rozhodnutí o vině a trestu nebo dalšího postupu v trestním řízení.¹⁴ Z toho vyplývá, že dokazování představuje velmi složitý komplex procesních postupů orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů, ve kterém jsou obsaženy jejich teoretické odborné poznatky a zkušenosti z mnohaleté praxe.¹⁵

Význam dokazování tedy spočívá v tom, že si orgány činné v trestním řízení, či jiné pověřené subjekty obstarávají podklady, které jsou nezbytné pro další řízení a v konečné fázi i pro rozhodnutí. Jako předmět trestního řízení uvádíme skutek, který se stal v minulosti, a orgány činné v trestním řízení tento skutek neviděly, neslyšely ani mu nebyly nijak přítomni, jestliže by tomu bylo naopak, tak se procesu dokazování nesmí zúčastnit z důvodu podjatosti, a proto musí objasnit veškeré skutečnosti na základě rekonstrukce všech zjištěných důkazů a okolností, které je dovedou k cíli a spravedlivému rozhodnutí. Proces rekonstrukce musí být velmi pečlivý přesný a úplný, jelikož na tomto procesu závisí výsledek trestního řízení.

Rozhodující dokazování probíhá v hlavním líčení, smyslem dokazování v hlavním líčení je přesvědčit soud o existenci a pravdivosti určitých skutečností, které jsou rozhodujícím podkladem pro rozhodnutí o vině a nevině obžalovaného, trestu, upuštění od potrestání, o ochranném opatření nebo rozhodnutí o odklonu. Jedná se tedy

¹³POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

¹⁴CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUPress, 2018, 225 s.

¹⁵BALÁŽ, B., PALKOVIČ, J. *Dokazovanie v trestnom konaní. Teoretická a praktická část*. Tranava: TypiUniversitatisTyrnaviensis, 2005. s. 16.

o opatřování a provedení takových důkazů, a to v hlavním líčení a veřejném zasedání soudu, a to mezi dvěma stranami, a to strana obžaloby neboli státního zástupce a obhajoby neboli obviněného, který je zpravidla zastoupený obhájcem. Celý tento postup a proces je upraven v trestním řádu, který tvoří důkazní právo.

V trestním právu procesním začíná dokazování, již v přípravném řízení. Jelikož některé důkazní prostředky se musí zajistit neodkladnými či neopakovatelnými úkony nebo operativně pátracími prostředky. V tomto případě je povoleno zajistit důkazy před zahájením trestního stíhání. V běžné praxi se tedy provádí dokazování až po zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě, a to z toho důvodu, aby tato konkrétní osoba mohla už jako obviněný uplatit svá práva včetně vlivu na dokazování, a to především obhajobou.

Dokazování ale patří i do dalších stadií trestního řízení, a to zejména v řízení před soudem a v hlavním líčení, kde dochází k nejširšímu dodržování zásad, a to především zásady bezprostřednosti, volného hodnocení důkazů, ústnosti a zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Jednotlivé zásady budou rozebrány v následující kapitole. V menší míře pak také probíhá dokazování v odvolacím řízení, nebo v řízení o dalších opravných prostředcích.

Dokazování jako takové velmi úzce souvisí i s jinými vědními obory, a to především s kriminalistikou. Kriminalistika nám dává postupy odhalování, předcházení a vyšetřování trestné činnosti. Kriminalistické postupy a metody se využívají zpravidla při vyhledávání, zajišťování a využití různorodých důkazních prostředků. Některé kriminalistické metody jsou zároveň procesními postupy, jako je například ohledání, výslech svědka nebo obviněného, rekognice a podobně. Ne všechny kriminalistické metody upravuje trestní řád, ne všechny kriminalistické metody lze tedy použít. Je ale důležité vzít v potaz, že jakmile není kriminalistická metoda upravena trestním řádem, tak nelze bez dalšího dovozovat, že je nezákonná a z procesního hlediska nepřípustná. V souladu se zásadou je tedy možné, aby jako důkaz sloužilo vše, co pomůže k objasnění pravdy a považovat je za zákonné, a to i takové, které nejsou trestním řádem upravené, ale jedná se o vědecky ověřené kriminalistické metody, které vedou k cílenému skutkovému zjištění, a to pouze v případě, pokud splňují tyto předpoklady:

- a) Nejsou výslovně trestním řádem zakázány.
- b) Jsou v souladu se základními zásadami a ustanoveními trestního řízení.

Účelem dokazování je zjistit skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti a to v rozsahu, který je nezbytně nutný pro vydání rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení¹⁶

2.2.6 Důkazní právo

Důkazní právo, pod pojmem důkazní právo si můžeme představit souhrn pravidel a předpisů, které upravují jednotlivá stadia dokazování, vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení.¹⁷ Jedná se tedy o určitý soubor norem, které upravují dokazování.

2.2.7 Hodnocení důkazů

„Hodnocení důkazů je myšlenkový postup, kterým orgán činný v trestním řízení hodnotí závažnost, upotřebitelnost, zákonnost, přípustnost jeho opatření a provedení, pravdivost a věrohodnost důkazu.“

Hodnocení důkazů je prováděno v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Při hodnocení důkazů se hodnotí jejich zákonnost, kterou zkoumá soud. Soud zkoumá, zda byly důkazy získány a provedeny zákonným způsobem, jestliže v tomto směru důkazy vykazují vady, tak k těmto důkazům soud nepřihlédne. Hodnocení důkazů slouží k tomu, aby soud určil, zda je důkaz pravdivý či nepravdivý nebo věrohodný v souvislosti se způsobem jakým byl důkaz získán, neboli jaký důkazní prostředek k tomu byl využit. Jestliže se jedná o důkaz výpověď svědka, tak soud posuzuje pravdivost, důvěryhodnost výpovědi s přihlédnutím k tomu, jaký vztah má k účastníkům řízení. Dále také k projednávané věci v souvislosti s rozumovou, duševní úrovní vyslychaného, a to k okolnostem, které provázely jeho vnímání jako je například jeho chování při výslechu, do jaké míry je výpověď shodná s jinými důkazy apod.¹⁸

2.2.8 Vyhledávání důkazů

„Vyhledávání důkazů je činnost, směřující k opatření a zajištění konkrétní relevantní okolnosti pro účely jeho provedení a hodnocení v trestním řízení.“¹⁹

¹⁶MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

¹⁷CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009.

¹⁸Hodnocení důkazů. *Epravo.cz* [online]. 11.03.2002. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/hodnoceni-dukazu-15988.html>

¹⁹CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

2.2.9 Provádění důkazů

Provádění důkazů je činnost, kterou provádí orgány činné v trestním řízení, jedná se o procesní činnost, která má takový účel, aby se zákonným způsobem zajistil předmět důkazu.²⁰

2.2.10 Pramen důkazů

Za pramen důkazů lze považovat nositelé informací, ze kterých se čerpá určitý poznatek, který je předmětem dokazování. Za pramen důkazů můžeme označit osoby, jako jsou například svědci, znalci, obviněný, ohledávaná osoba, nebo věci, jako například listiny či ohledání místa, věci.²¹ V zejména starší literatuře se důkazní prostředky dělí podle výše zmíněného kritéria, a to na důkazy osobní a důkazy věcné. Za osobní důkazy tedy lze považovat již zmíněný výslech osob a za věcné důkazy ohledání předmětů.²²

2.2.11 Subjekty dokazování

Trestní řád přesně nevymezuje subjekty dokazování, tedy přesně nevymezuje osoby, které se procesu dokazování účastní, a který mají vliv na průběh a výsledek svým konáním. Až teprve význam, který v procesu dokazování mají, z nich dělá subjekty dokazování. Celá řada osob a státních orgánů vystupuje v trestním řízení v různém postavení. Každá osoba, jež se účastní trestního řízení má určitá práva a povinnosti. Tedy každý subjekt je nositelem práv a povinností. I v důkazním právu se setkáváme s pojmy, jako je subjekt nebo strana trestního řízení. Pojem subjekt trestního řízení zahrnuje jak orgány činné v trestním řízení, tak osobu, proti které se trestní řízení vede, poškozeného, zúčastněnou osobu, osoby s tzv. samostatnými obhajovacími právy, obhájce, svědka ale i znalce. Subjektem trestního řízení může být každá osoba, která je způsobilá mít procesní práva a povinnosti a být předmětem procesních práv a povinností.²³

²⁰CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

²¹MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procení*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

²²PRUŠÁK, Josef. *Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Věšhrd, 1921.

²³CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

Za subjekty dokazování tedy lze považovat:

- a) Orgány činné v trestním řízení, které rozhodují o předmětu a rozsahu dokazování.
- b) Strany trestního řízení, které mohou důkaz přímo poskytnout.
- c) Ostatní osoby, například znalec, který může navrhnout provedení důkazu.²⁴

Naproti tomu strana trestního řízení je pojem v užším slova smyslu. Obecně platí, že každá strana je subjektem, ale každý subjekt nemůže být stranou. Trestní řád výslovně definuje strany trestního řízení, u subjektů tomu tak není.

Strany dokazování jsou:

- a) Ten, proti němuž se trestní řízení vede.
- b) Poškozený.
- c) Zúčastněná osoba.
- d) Osoba, na jejíž návrh se trestní řízení vede.
- e) Osoba, která podala opravný prostředek.
- f) Státní zástupce.

Strana trestního řízení je ze zákona oprávněna uplatňovat či podporovat obžalobu před soudem, nebo sebe či jiného obhajovat.

Osoby, proti nimž se trestní řízení vede, jsou:

- a) Podezřelý.
- b) Obviněný.
- c) Obžalovaný.
- d) Odsouzený.²⁵

2.2.12 Účel dokazování

Účelem dokazování v českém trestním řízení je zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytně nutný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.²⁶ Jen takové zjištění může vést ke správnému poznání skutečnosti a ke správnému a spravedlivému rozhodnutí in rem,

²⁴MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

²⁵CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

²⁶ČESKO. Trestní zákoník a trestní řád úplné znění k 1.1.2010. Olomouc: ANAG, 2009. 423 s.

tedy rozhodnutí ve věci. Jako účel dokazování lze považovat rekonstrukci děje, který se stal v minulosti a zjistit pravdu o protiprávním jednání, který je předmětem řízení a která povede k výše zmíněnému cíli.

2.2.13 Teorie důkazů

Teorie důkazů je jedna ze součástí trestního práva procesního. Tato teorie se zabývá zkoumáním platného důkazního práva a hodnotí jeho výklad a následné aplikování v praxi. Na základě tohoto zjištění pak předvádí návrhy na zdokonalení právní úpravy dokazování a zároveň i zdokonalení v rámci aplikování praxe.²⁷

2.2.14 Proces dokazování

Proces dokazování je určitý postup v jakém dokazování jako takové probíhá. Tento proces má několik po sobě jdoucích fází, kterými musí jednotlivé subjekty dokazování projít, a to z toho důvodu, aby důkaz mohl být použit pro další postup trestního řízení a aby mohlo být na jeho základě rozhodnuto o dané skutečnosti.

Jednotlivé fáze dokazování jsou:

- a) Vyhledání důkazů, s vyhledáním důkazů souvisí zásada vyhledávací, které se budeme věnovat v pozdější kapitole.
- b) Opatření důkazů, pod touto fází si můžeme představit faktické, neboli fyzické získání důkazu.
- c) Provedení a procesní zajištění důkazů.
- d) Procesní dokumentace důkazů – jedná se o určité provedení a fixaci důkazů, aby mohl být důkaz použit v dalších stádiích trestního řízení.
- e) Analýza a prověrka důkazů – tento proces se využívá k tomu, aby bylo zjištěno, zda vyhledané důkazy souvisí s prověřovanou skutečností, nebo jinými již zjištěnými důkazy.
- f) Hodnocení důkazů – tento proces probíhá ve všech fázích dokazování průběžně, avšak je považován za vrcholnou fázi dokazování.²⁸

²⁷Púry, F. In Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Púry, F. Trestní řád. Komentář. I. díl. 4. vyd. Praha: C.H.Beck, 2002, s. 560.

²⁸CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009.

3 Základní zásady dokazování

„Zásady trestního řízení jsou základní filozofické východiska, na kterých je postavený celý trestní pořádek.“²⁹

Trestní právo procesní se neobejde bez základních zásad trestního řízení, a právě proto je nezbytně nutné k zásadám přihlížet a řídit se jimi i v řešení konkrétních případů. Dokazování je důležitou součástí trestního řízení, a proto všechny zásady trestního řízení mají určitou souvislost s dokazováním.³⁰

Základními přesto nejvýznamnějšími zásadami v dokazovacím právu jsou: zásada presumpce nevinny, zásada vyhledávací, zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, zásada volného hodnocení důkazů, zásada ústnosti a bezprostřednosti, zásada v pochybnostech ve prospěch obviněného, zásada přiměřenosti, zásada materiální pravdy, zásada zákonnosti, zásada zajištění práv poškozeného.³¹

„Jeden z nejvýznamnějších právníků 20. století Viktor Knapp vymezil právní zásady jako všeobecné postupy na lidské chování, uznávané v civilizovaných zemích a intuitivně vnímané jako zásady právní.“³²

3.1 Zásada presumpce nevinny

Zásadu presumpce nevinny a její vyjádření můžeme nalézt v trestním řádu, a to konkrétně pod §2 odst. 2.³³ Presumpci nevinny můžeme chápat tak, že na každou osobu se hledí jako na nevinnou, dokud není prokázán opak, tedy dokud není pravomocně uznána vinnou. Jedná se o nejvýznamnější a jednu z nejdůležitějších zásad trestního řízení.

Zásadu presumpce nevinny můžeme tedy nalézt jak v trestním řádu, tak ale i v Listině základních práv a svobod v článku 40 odst. 2, „každý, proti němuž je vedeno trestní řízení je považován za nevinného, pokud není pravomocným a odsuzujícím

²⁹ČENTĚŠ, Jozef a kolektiv. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šramonín: Heuréka, 2012, 864 s.

³⁰ČENTĚŠ, Jozef a kolektiv. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šramonín: Heuréka, 2012, 864 s.

³¹JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní: 1. vydání*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2007, 749 s.

³²CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

³³CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“ Dále také v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech v článku 14 odstavec 2, který uvádí: „*Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina.*“ A v neposlední řadě presumpci nevinu můžeme najít v Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod v článku 6 odstavec 2, „*každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.*“

V tomto okruhu se setkáváme s pojmem „*presumotioboniviri*“, který vychází z předpokladu, že každý člověk je řádný občan, to znamená, že na každého člověka je nutno hledět jako na řádného, a to až do chvíle, dokud mu není prokázán opak.³⁴

S touto zásadou se setkáváme v každé části a fázi trestního řízení s jedinou výjimkou a tou je vykonávací řízení, které následuje po pravomocném odsuzujícím rozsudku. Jelikož pravomocný odsuzující rozsudek nevinu, pomocí všech důkazů a následnému rozhodnutí, vyvrací. Jestliže byl vydán rozsudek, který obviněného zprošťuje viny, či pravomocné usnesení o zastavení trestního stíhání prokazatelně potvrzuje nevinu obviněného.

Tato zásada se vztahuje na orgány činné v trestním řízení takovým způsobem, aby vůči obviněnému byly nestranné, nezaujaté a nebraly ohled na své subjektivní přesvědčení.

Existují dvě důležitá pravidla:

- a) In dubio pro reo – význam tohoto pojmu můžeme chápat jako, v pochybnostech musí být rozhodnuto ve prospěch obviněného. Toto pravidlo se týká pouze skutkových nikoli právních otázek. To můžeme chápat tak, že pochybnosti mohou být pouze ohledně otázky, zda projednávanou skutečnost obviněný spáchal a jestli je k dispozici dostatek důkazů, aby mohl být uznán vinným.
- b) Povinnost orgánů činných v trestním řízení prokázat vinu. Jelikož obviněný v tomto případě nemusí ze své iniciativy jakýmkoliv způsobem předkládat

³⁴ KRATOCHVÍL, V. In Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Trestní právo procesní. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007.

důkazy k prokázání své nevině, nemusí se k ničemu vyjadřovat, popírat již předvedené důkazy apod.³⁵

3.2 Zásada vyhledávací

Zásadu vyhledávací můžeme nalézt v § 2, odstavec 5 TR: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch obviněného i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede...*“ Jedná se o konkrétní vyjádření zásady oficiality v § 2 odstavec 4 TR: „*Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti...*“, což můžeme chápat jako povinnost orgánů činných v trestním řízení vyhledávat, prověřovat a provádět důkazy z vlastní iniciativy, jak ve prospěch, tak i v neprospěch obviněného. Na tuto zásadu má vliv stadium trestního řízení, ve kterém je tato zásada využívána. V přípravném řízení je tato zásada uplatňována v plném rozsahu, protože v tomto případě jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjišťovat veškeré skutečnosti ať už ve prospěch či neprospěch obviněného. V řízení před soudem převažuje již zásada obžalovací. Pro policejní orgán má vyhledávací zásada zásadní význam, a to z důvodu povinnosti policejního orgánu, aby byly všechny skutečnosti objasněny co nejrychleji a v nezbytně nutném rozsahu.³⁶

3.3 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností neboli zásada objektivní pravdy. Tato zásada ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat v souladu s jejich právy a povinnostmi, které jsou uvedené v trestním řádu tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to v takovém rozsahu, který je nezbytně nutný pro jejich rozhodnutí. Tuto zásadu tedy můžeme chápat tak, že strany před soudem nejsou jen pouhými nečinnými účastníky

³⁵POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

³⁶CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

řízení, ale že mají právo navrhopvat, předkládat či provádět důkazy. Tuto zásadu upravuje ustanovení §180 odst. 3, §203 odst. 1, § 215 odst. 2 TŘ.

3.4 Zásada volného hodnocení důkazů

Zásadu volného hodnocení důkazů upravuje § 2 odstavec 6 TŘ: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“ Trestní řád neupravuje žádné konkrétní ustanovení, které by uvádělo pravidlo pro stanovení míry důkazů, které jsou potřebné k prokázání skutečnosti, pro určení jejich závažnosti, trestní řád nestanovuje ani sílu jednotlivých důkazů, vše záleží na uvážení orgánů činných v trestním řízení, hodnotí je tedy na základě volné úvahy. Jedná se tedy o myšlenkovou činnost soudce, kterému byla vyjádřena důvěra v jeho nezávislé, nestranné, a proto spravedlivé rozhodnutí. Je nutno podotknout, že v rámci volného hodnocení důkazů je nutné přihlížet k zákonnosti, pravdivosti a v neposlední řadě věrohodnosti důkazů. Každé rozhodnutí musí podléhat řádnému odůvodnění.³⁷

3.5 Zásada ústnosti a bezprostřednosti

„Je předpokladem, že dokazování v hlavním líčení bude provedeno tak, aby byl zjištěn stav věci. Obviněný má např. možnost se vyjádřit ke každému důkazu ihned po jeho provedení.“³⁸

Zásada bezprostřednosti je vymezena v § 2, odst. 12 TŘ: „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném zasedání smí soud přihlédnout je k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“ Tato zásada úzce souvisí se zásadou volného hodnocení důkazů a se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Tuto zásadu lze chápat jako potřebu, aby soudce, jenž bude hodnotit věrohodnost a přesvědčivost důkazů, aby je zkoumal do hloubky, to znamená nutnost zjistit skutkový stav celé projednávané věci, jako například aby si prostudoval celý obsah protokolu, aby sám osobně pozoroval při výpovědi apod., nikoliv nahlížet pouze na část.

Zásada ústnosti spočívá v ústním projednání, svědci a znalci vypovídají ústně a listinné důkazy, protokoly o úkonech, které z povahy věci v hlavním líčení nelze opakovat musí být přečteny.³⁹

³⁷CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUPress, 2018, 225 s.

³⁸NETT, Alexandr a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 40.

3.6 Zásada přiměřenosti

Zásada přiměřenosti je vymezena v § 2 odstavec 4 TŘ: „*Orgány činné v trestním řízení. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.*“

Zásada přiměřenosti spočívá v tom, aby docházelo jen v nezbytných případech k zásahu do práv a povinností, která jsou zaručena Listinou základních práv a svobod. Tato zásada souvisí se zásadou stíhání a zásadou presumpce nevinny.

3.7 Zásada zákonnosti

Jedná se o jednu z nejvýznamnějších zásad dokazování, která musí být dodržena v každé části a fázi dokazování. Tato zásada klade největší důraz na zákonné získání a provedení důkazů. Zásada zákonnosti je upravena v § 12 odstavec 1 TŘ: „*Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.*“⁴⁰Zásada zákonnosti neznamená pouze povinnost dodržovat zákon ale také to, že právní norma může být vydána pouze v souladu se zákonem a jeho zákonně stanoveného postupu.

3.8 Zásada veřejnosti

Zásada veřejnosti spadá do kategorie ústavních zásad a je uvedena v § 96 odstavec 2 a § 38 odstavec 2 v Listině základních práv a svobod. Zásada veřejnosti je také důsledkem zachování práva obžalovaného prokázat svou nevinu před veřejností. Zásada veřejnosti se týká pouze řízení před soudem, ačkoliv v řízení proti mladistvým je tato zásada omezena. Tuto zásadu můžeme chápat i tak, že obžalovaný má právo se obhájit a prokázat svou nevinu před veřejností.

³⁹MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124.

⁴⁰ČENTĚŠ, Jozef a kolektiv. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šramonín: Heuréka, 2012, 864 s.

3.9 Zásada zajištění práv poškozeného

Zásada zajištění práv poškozeného je zakotvena v zákoně číslo 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, po novelizaci ji můžeme nalézt v § 2 odstavec 15 TR. Zásada zajištění práv poškozeného stanovuje možnost poškozeného uplatnit svá zákonem stanovená práva jako je například poučení. Poškozený musí být v řízení poučen vhodným způsobem. Orgán činný v trestním řízení musí přihlédnout k fyzickému a psychickému stavu poškozeného a na základě toho posoudit, jakým způsobem provede poučení vůči poškozenému tak, aby poučení rozuměl. Poučení může být provedeno písemně, ústně či elektroniky. Trestní řád přímo upravuje povinnost chovat se k oběti ohleduplně.⁴¹

⁴¹CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

4 Jednotlivé důkazní prostředky

V § 89 odst. 2 TŘ můžeme nalézt celou škálu důkazních prostředků, kromě těchto důkazních prostředků, který tento paragraf upravuje, existují i zvláštní způsoby dokazování kterým se budeme věnovat v další kapitole. Tato kapitola bude patřit rozdělení důkazů a jednotlivým důkazním prostředkům. Mezi nejzákladnější a nejčastější důkazní prostředek můžeme řadit výpovědi obviněného a svědků, a to pomocí výslechů, které provádí orgány činné v trestním řízení.⁴² Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, tak za důkaz lze považovat vše, co slouží k objasnění skutečnosti.⁴³

4.1 Rozdělení důkazních prostředků

Jednotlivé důkazní prostředky se dělí na základě kritérií:

1. Podle vztahu k předmětu obvinění:
 - a) důkazy usvědčující,
 - b) důkazy ospravedlňující, vyvracející obvinění.

Usvědčující důkazy jsou ty, které potvrzují obvinění obviněného, tedy prokazatelně ho usvědčují vinným. Naproti tomu ospravedlňující důkazy slouží ve prospěch obviněného a jeho obvinění oslabují. Zmíněné dělení důkazů upravuje i § 2 odst. 5 TŘ, který ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost objasňovat jak okolnosti svědčící v jeho prospěch, tak i okolnosti svědčící v jeho neprospěch.

2. Podle pramene důkazů:
 - a) důkazy osobní,
 - b) důkazy věcné.

Důkazy osobní jsou takové důkazy, které vychází z osobního pramene a jsou poskytovány fyzickou osobou, jako je obviněný, svědek, znalec, ale také i ohledání osoby. Věcný důkaz naproti tomu vychází z věcného pramene. Za věcné důkazy považujeme například listinné důkazy, ohledání místa či věci apod.

⁴²FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

⁴³JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní: 1. vydání*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2007, 749 s.

3. Podle vztahu pramene důkazu k dokazované skutečnosti:

- a) důkazy původní,
- b) důkazy odvozené.

Důkazy původní známé též pod pojmem bezprostřední důkaz je takový důkaz, který vychází z toho, že někdo byl účastníkem dokazované události. Například svědek, který někde něco viděl, či slyšel, ale také i originální listiny, videozáznamy. Naproti tomu odvozený důkaz neboli zprostředkovaný důkaz je takový, který byl zprostředkovaný nějakou další osobou, tedy nepochází od původního zdroje nositele důkazu. Například výpověď svědka, že jiná osoba něco viděla, ale vypovídající svědek u toho sám přítomen nebyl.

Avšak v § 2 odst. 12 TRŘ je uvedeno, že rozhodnutí orgánu činných v trestním řízení by mělo být založeno přednostně na důkazech původních.

4. Podle vztahu důkazu k dokazované skutečnosti:

- a) důkazy přímé,
- b) důkazy nepřímé.

Přímý důkaz funguje na principu, že dokazovanou skutečnosti přímo potvrzuje, či vyvrací. Nepřímý důkaz naopak dokazuje to, že skutečnost, kterou dokazujeme je jiná, ačkoliv navazuje na hlavní skutečnost. Například jestliže zajistíme daktyloskopické otisky na vražedné zbrani, tak tento důkaz nedokazuje, že se pachatel dopustil vraždy, ale dokazuje, že vražednou zbraň v ruce držel. Rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení může být založeno jak na přímých, tak i nepřímých důkazech, avšak jestliže je rozhodnutí pouze na základě nepřímých důkazů, pak tyto důkazy musí dokázat vysvětlit veškeré relevantní skutečnosti.⁴⁴

4.2 Jednotlivé druhy důkazních prostředků

Jak již bylo několikrát zmíněno, důkazní prostředek je takový prostředek, který používají orgány činné v trestním řízení v dokazování, a je zakotven v trestním řádu. Mezi jednotlivé druhy důkazních prostředků řadíme: výpověď obviněného, výpověď svědka, odborné vyjádření a znalecký posudek, ohledání, věcné a listinné důkazy. Těmto jednotlivým důkazním prostředkům se nyní budeme věnovat blíže.

⁴⁴POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

4.2.1 Výpověď obviněného

Obviněným se rozumí osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání dle § 160 odstavec 1 TŘ. Výpověď obviněného je upravena v trestním řádu především v hlavě páté, oddíle prvním v § 90 až § 95 TŘ.

Předmětem trestního řízení je jednání s obviněným, jedná se o těžiště celého řízení, a to z toho důvodu, protože obviněný je jako jediný schopný orgánům činným v trestním řízení sdělit co nejkonkrétnější obraz celé události a veškerých okolností, za kterých byl čin spáchán. Výpověď obviněného je považována za jeden z nejvýznamnějších důkazních prostředků. Ačkoliv je důležité zmínit, že obviněnému jako straně trestního řízení není ukládána povinnost vypovídat, či vypovídat pravdu. Proto je velmi zásadní, aby výpověď obviněného byla velmi důkladně prověřena, jelikož je z praxe známo, že někteří obviněný buď vypovídají pravdu, jiní ne, ale jsou známy i případy, kdy se obviněný doznal k činu, který ve skutečnosti vůbec nespáchal. Tedy vše je nutné podložit dalšími důkazy, aby bylo možno dojít ke spravedlivému rozhodnutí. Za cíl výslechu obviněného je tedy zjistit vztah obviněného k předmětu obvinění. Výpověď obviněného v trestním řízení má tedy dvojí funkci. Slouží jako důkazní prostředek ale také i jako prostředek obhajoby obviněného.

Přítomnost obviněného se zajišťuje jeho předvoláním či předvedením. Obviněný je povinen se na předvolání dostavit a zároveň musí být řádně seznámen a poučen s následky, které nastanou, pokud se na předvolání neodstaví.

Výslechu vždy předchází zjištění veškerých údajů obviněného, jimiž jsou zjištění jeho totožnosti, jako je místo bydliště, zaměstnání, doručovací adresa, předchozí tresty apod. Obviněný musí být seznámen s celkovým rozsahem obvinění, které je proti němu vzneseno.

Další částí výslechu je ta, ve které je proveden samotný výslech obviněného. Nejdříve obviněný mluví o skutečnosti sám v rámci monologu, poté následuje kladení otázek, tyto otázky slouží k objasnění té skutečnosti, ke které se vyslýchaný zapomněl vyjádřit, nebo je záměrně neuvedl a odstranit tak veškeré nejasnosti ve výpovědi a zajistit tak co nejvěrnější obsah, který bude předmětem trestního řízení. Výslech svědka má určitá pravidla a postupy, které jsou zakotveny v zákoně. Jako jsou například: zákaz donucení k výpovědi a doznání, dále jsou také zakázány kuriózní a sugestivní otázky. Za kuriózní otázky považujeme takové, které vyslýchaného navádí,

aby obviněný byl sveden k určité odpovědi. Sugestivní otázky jsou takové, které mají být výpovědí teprve zjištěny. V konečné fázi se sepisuje protokol.⁴⁵

4.2.2 Výpověď svědka

Výpověď svědka je zakotvena v § 97 a § 103 TŘ. Osoba svědka je rozdílnou osobou od osoby obviněné. Osoba svědka byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby v postavení osoby svědka vypovídala o všem, co jí je známo o trestném činu, pachateli nebo o okolnostech, které viděla či slyšela.⁴⁶

Svědka může být v současné době i poškozeným, nesmí být však obviněným, spoluobviněným, orgánem činným v trestním řízení, advokátem, či jinou osobou v téže věci. Svědek má určitá práva a povinnosti, které jim ukládá trestní řád:

Práva svědka:

- a) Právo odepřít výpověď.
- b) Právo podat svědeckví ve svém mateřském jazyce, či v jazyce o kterém prohlásí, že ho ovládá.
- c) Právo na advokáta.
- d) Právo svědka v ohrožení na poskytnutí ochrany dle § 55 odst. 2, § 209 TŘ.
- e) Právo na svědečné.
- f) Právo ohroženého svědka na poskytnutí informací o pobytu obviněného či odsouzeného dle § 44a TŘ.

Povinnosti svědka:

- a) Povinnost dostavit se k výslechu.
- b) Povinnost vypovídat.
- c) Povinnost zúčastnit se rekognice a konfrontace podle § 104b § 104a TŘ.
- d) Povinnost podrobit se vyšetření znalcem ohledně duševního stavu.
- e) Povinnost podrobit se úkonům, které by vedly k zjištění jeho totožnosti v případě, že to nelze zjistit jinak.

Jestliže se svědek v rámci jeho povinnosti dostavit se k výslechu bez řádné omluvy nedostaví, může být předveden. Stejně jako u výslechu obviněného i svědek

⁴⁵CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

⁴⁶CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Praha: ASPI, 2008. 822 s.

musí být řádně poučen o jeho právech, povinnostech, ale také i o následku, které mu hrozí, pokud se nedostaví k výslechu.

Existují osoby, které jsou vyňaty z povinnosti svědčit a těmi jsou: osoby požívající diplomatických výsad a imunit, osoby, jejichž výslech je zakázaný, poslanci, senátoři nebo osoby, které mají právo odepřít výpověď a soudci Ústavního soudu.

Svědék nesmí být vyslechnut ohledně okolností, které se týkají utajovaných informací, které jsou chráněné zvláštním zákonem, ačkoliv může být této povinnosti zproštěn. V dalším případě může svědek odepřít výpověď, a to v okolnostech, ve kterých by hrozilo nebezpečí buď samotné osobě svědka, či jeho blízké osobě (těmi jsou příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel, partner druh, nebo osobě, u které by újmu bral, jako újmu vlastní). V případě, že svědek odepře výpověď, tak své odepření výpovědi může vzít zpět.

Obdobně jako tomu bylo u výslechu obviněného, tak i v případě výslechu svědka má osobě svědka být umožněno, aby se k celé věci vyjádřil souvisle, a k následnému doplnění výpovědi mu mohou být pokládány doplňující otázky. Avšak oproti výslechu obviněného, zde zákon nezakazuje využití kuriózních otázek.

Svědkovi může být přikázáno pomocí výzvy, aby nějakou věc popsal, aby poskytl vzor svého rukopisu tím, že napíše určitý počet slov.

V případě, kdy se jedná o výslech svědka mladšího patnácti let o citlivých okolnostech, o okolnostech, které slouží k oživení paměti, tak je zapotřebí, aby byl výslech proveden tak, aby nebylo nutno jej opakovat. U takového výslechu je přítomen pedagog nebo jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže.

Svědecká výpověď se považuje za velmi důležitý důkazní prostředek. Existují dva druhy svědků a to spolupracující svědci a nespolupracující svědci.

Nespolupracující svědci vypovídají v hlavním líčení jinak, než v přípravném, vědomě či nevědomě neuvádějí skutečnosti, které jsou pro řízení podstatné, nebo vypovídají nepravdivě jak v přípravném, tak i v hlavním líčení. Naproti tomu spolupracující svědci vypovídají takovým způsobem, který orgány činné v trestním řízení očekávají. Avšak i v tomto případě svědek může nevědomky vypovídat nepravdivě. V takovém případě je důležité zjistit okolnosti, které mohou výpověď ovlivňovat, zjistit, zda je svědek schopný vnímat okolnosti o kterých má vypovídat, zda

je svědek schopný si zapamatovat určité okolnosti a v neposlední řadě zjistit schopnost svědka správně obnovit vnímané či zapamatované skutečnosti.⁴⁷

4.2.3 Znalecký posudek

Znalecký posudek a využití tohoto důkazního prostředku je zakotveno v § 105 až § 111 TR, ale zároveň i v zákoně číslo 254/2019 Sb., o znalcích a tlumočnících.

Jedná se o důkazní prostředek, který slouží orgánům činným v trestním řízení nebo straně jako opatření znaleckého posouzení a odborné vyjádření k objasnění věci. Znalce je nutno přibrat v takovém případě, kdy pro složitost projednávané otázky je potřeba odborného posouzení. Za osobu znalce označujeme takovou osobu, která není orgánem činným v trestním řízení ani stranou. Osoba znalce se přibírá pouze za účelem, aby na základě svých odborných znalostí poskytl úsudek o projednávané skutečnosti, která je důležitá pro budoucí rozhodnutí. Znalec se přibírá pouze v opravdu nutných případech a v souladu se zásadou hospodárnosti.

Znalce do jeho funkce jmenuje ministerstvo spravedlnosti, nebo předseda krajského úřadu, ale pouze v případě, kdy k tomu byl ministerstvem spravedlnosti pověřen. Znalcem mohou být pouze ty osoby, které jsou zapsány v seznamu znalců, nebo ústavy či jiná pracoviště specializovaná na tuto činnost, dále také některé vysoké školy, vědecké instituce.⁴⁸

Znalec je pověřen pouze k hodnocení skutkových otázek, nikoli otázek právních, znalec tedy nemůže hodnotit například nepřičetnost, také nesmí hodnotit důkazy nebo se vyjadřovat k vině obviněného. Znalec tedy zpracovává svůj úsudek na základě svých odborných dovedností, úsudek se skládá z nálezu, neboli shrnutí těch skutečností, o kterých se při zpracování opíral, vlastního posudku a znalecké doložky.⁴⁹

O přibrání znalce musí být vyzooměn jak obviněný v řízení před soudem tak státní zástupce. Jestliže se vyskytuje osoba, pro kterou by přibrání znalce mělo znamenat, aby něco konala, či strpěla, tak je ho jeho přizvání také informována.

⁴⁷POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

⁴⁸CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpress, 2018, 225 s.

⁴⁹KRUPKA, J., CINGR, P. *Trestní právo procesní*. Praha :Armex, 1997, s. 54-55

Proti znalci je možné vznést námitku, a jestliže je to nutné a zvláště důležité je možné přibrat znalce dva. Jestliže se znalec na základě předvolání nedostaví, může mu být uložena pořádková pokuta, avšak znalec nemůže být předveden. Stejně tak jako u výslechu obviněného, či svědka musí být znalec poučen. Znalci může být dovoleno, aby se účastnil výslechů, aby nahlížel do spisu nebo dokonce aby sám kladl potřebné otázky. Znalecké zkoumání a celkový znalecký posudek je omezen pouze na skutkové otázky a to pouze v rozsahu znalecké odbornosti. Právní otázky není znalec oprávněn posuzovat.

Jak již bylo zmíněno, znalecký posudek je samostatný důkaz a zpracovává se v písemné podobě a doručuje se obhajobě v případě, že písemně zpracován nebyl, tak jej znalec nadiktuje do protokolu. Pokud bylo vyzváno k znaleckému posudku více znalců, kteří dojdou ke stejnému závěru, tak výsledek podá pouze jeden z nich. V případě, kdy se jejich posudky neshodují, tak je potřeba každého znalce vyslechnout zvlášť.

Znalec má nárok na náhradu nutných výdajů a na odměnu, tzv. znalečné.

4.2.4 Ohledání

Důkazní prostředek ohledání je zakotven v § 133 až § 118 TŘ.

„Ohledání z trestněprávního hlediska je důkazní prostředek, jehož cílem je objasnit přímým pozorováním skutečnosti důležité pro trestní řízení (§ 113, odstavec 1 TŘ).“

Pomocí ohledání získávají orgány činné v trestním řízení poznatky o skutečnostech, které jsou důležité a které bezprostředně vnímají svými smysly a v neposlední řadě je předepsaným způsobem dokumentují. Tento celý proces zajišťuje celou hodnotu tohoto důkazu, který se prolíná všemi stadii trestního řízení. Ohledání se provádí především v prvotních fázích trestního řízení, avšak může být provedeno v kterémkoliv stadiu. Celý proces ohledání podléhá řádnému zapsání do protokolu, do kterého se zakládají i fotografie, návrhy či jiné pomůcky, které byly při ohledání využity.

Ohledání v souvislosti s důkazním prostředkem se provádí v hlavním líčení, a to přečtením výše zmíněného protokolu. Ohledání může existovat ve 3 formách:

- a) Původní – v původním ohledání jde zejména o nejvýznamnější ohledání, které probíhá bezprostředně po zjištění určité skutečnosti.
- b) Doplňující – toto ohledání se provádí po prvotním ohledání v případě, kdy je nutné zajistit skutečnosti, které vyšly nově najevo a které nebyly při původním ohledání známé.
- c) Opakované – k tomuto ohledání dochází, pokud nebylo původní ohledání dokončeno.

Trestní řád uvádí tři druhy ohledání:

- a) Prohlídka těla a podobné úkony – jedná se o prohlídku těla, které je povinen se podrobit každý, jestliže je nezbytné zjistit, zda na těle nejsou stopy či následky trestného činu. Dále se tento druh ohledání zabývá například odběry biologického materiálu.
- b) Prohlídka, pitva nebo exhumace mrtvoly – exhumace těla může být nařízena předsedou senátu, nebo v přípravném řízení státním zástupcem. Tento druh ohledání se provádí v případě, pokud vznikne podezření, že smrt byla způsobena trestným činem.
- c) Vyšetření duševního stavu – jestliže je potřeba vyšetřit duševní stav obviněného, tak se k tomuto úkonu přibere znalec z oboru psychiatrie.

Dále druhy ohledání, které nejsou v trestním řádu výslovně uvedené, ale i přesto mají velký význam:

- a) Ohledání věci.
- b) Ohledání místa činu.⁵⁰

4.2.5 Věcné a listinné důkazy

Definice věcných a listinných důkazů je upravena v § 112 odst. 1 a odst. 2 TŘ. Jedná se o materiální důkazy, které mají přímý či nepřímý vztah k dokazované skutečnosti. Důkazní význam těmto důkazním prostředkům dávají orgány činné v trestním řízení v rámci postupu, který je uveden v trestním řádu.

⁵⁰POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

Za věcné důkazy dle § 112 odst. 1 TŘ uvádíme:

- a) Předměty, kterými byl trestný čin spáchán, jako je například páčidlo či vražedná zbraň.
- b) Předměty, na kterých byl trestný čin spáchán, jako například odcizená věc či vypáčená pokladna.
- c) Stopy trestného činu, jako jsou například otisky prstů, sliny či biologické stopy.⁵¹

Jako věcné důkazy mohou být i ty, které trestný řád výslovně neuvádí:

- a) Věci, které pocházejí z trestné činnosti.
- b) Předměty, které byly zhotovené jako vzorek sloužící k porovnání zejména s nástroji, stopami či zbraněmi.

Věcné důkazy jsou získávány provedením ohledání. Veškeré věcné důkazy podléhají uvedení do protokolu s následnou identifikací věcného důkazu.

Listinné důkazy jsou podle § 112 odst. 2 TŘ, takové listiny, který pomocí svého obsahu prokazují či vyvrací skutečnost, která je dokazována a vztahuje se k projednávané skutečnosti, trestnému činu, či obviněnému.

Listinný důkaz můžeme chápat jako materiální věc, na které je uveden určitý text nebo například i kresba. Tento důkaz se provádí přečtením při hlavním líčení a veřejném zasedání. Jednotlivým účastníkům (stranám, svědkům nebo znalcům) se umožňuje nahlédnutí do listinného důkazu. Každá listina, která je prováděna, jako důkaz musí být důkladně zkoumána a musí být ověřena její pravost, věrohodnost a neporušenost. Jestliže jsou důvodné pochybnosti o listinném důkazu, tak může být přizván znalec pro její znalecké posouzení. Pokud je potřeba ověřit pravost rukopisu, může být uložena povinnost svědkovi, či obviněnému, aby poskytl vzor svého rukopisu napsáním určitého počtu slov.⁵²

⁵¹FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

⁵²POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

5 Zvláštní způsoby dokazování

Novelou TR, která byla provedena zákonem číslo 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002 byly do trestního řádu doplněny některé zvláštní druhy dokazování a to, konfrontace, rekognice, rekonstrukce, vyšetřovací pokus a prověrka na místě. Jedná se o samostatné důkazní prostředky a to z toho důvodu, protože v rámci jejich obsahu a jejich provedením se získávají nové důkazy, které jsou výslovně odlišné od těch v trestním řádu upravených důkazů.

5.1 Konfrontace

Konfrontaci můžeme chápat jako zvláštní způsob dokazování, ve kterém dochází k výslechu osob tváří v tvář a to z důvodu toho, že jejich výpovědi, které byly provedeny již dříve, v závažných okolnostech nesouhlasí. K tomuto zvláštnímu způsobu dokazování dochází jen tehdy, pokud vzájemné rozpory nejdou odstranit jiným způsobem, například výpovědi mezi spoluobviněnými, nebo mezi obviněným a svědkem. Ke konfrontaci může dojít až v případě, kdy každá z konfrontovaných osob byla již vyslechnuta a vše bylo zapsáno do protokolu. Samozřejmě i v tomto případě musí být všechny osoby poučeny o svých právech a povinnostech. Celý tento proces spočívá v tom, že si konfrontované osoby v přímé řeči sdělí veškeré okolnosti, ve kterých se neshodují. Jedná se o velmi silné psychologické působení dvou postavených osob tváří v tvář. Osobu, která je mladší patnácti let, konfrontaci vystavujeme zcela výjimečně. Tuto metodu samozřejmě nelze využít u svědka, u kterého má být totožnost utajena. Celý tento zvláštní způsob dokazování probíhá pouze v řízení před soudem.⁵³

5.2 Rekognice

„Rekognici, neboli znovupoznání osoby nebo věci, provádí orgán činný v trestním řízení tehdy, pokud je pro trestní řízení nutné, aby osoba podezřelá, obviněná, svědek nebo poškozený opětovně poznala osobu nebo věc a určila tím její totožnost.“⁵⁴

⁵³FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

⁵⁴FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

Rekognice je zakotvena v § 93 odst. 2 TŘ, a to ve vztahu k obviněnému, § 103 TŘ ve vztahu ke svědkovi a v celkovém rozsahu je uvedena v § 104b TŘ. Rekognice je rozdělena do dvou částí:

- a) Orgán, který rekognici provádí, musí poznávající osobu řádně poučit a poté vyslechnout ohledně veškerých okolností. Samotný výslech by měl být konkretizován na různé poznávací znaky. Je však nutné také vnímat, jaké zrakové, či sluchové schopnosti poznávající osoba má.
- b) V části druhé se již provádí samotné znovupoznání věci či osoby. K této metodě například při poznávání osob, se musí využít nejméně tři osoby, které si jsou podobné. Každá osoba dostane do ruky tabulku s číslem a poznávaná osoba si sama vybere tabulku s číslem a místo v řadě, kde chce stát.

Velmi často se provádí rekognice pomocí fotografií, která funguje na podobném principu. Fotografie poznávané osoby se musí přidat mezi další minimálně tři další s podobnými osobami. Rekognice pomocí fotografií zpravidla nesmí předcházet rekognici ukázáním osoby důvodu možného ovlivnění.

U rekognice věci se využívá velmi podobný postup, který byl již výše uvedený. Jediný rozdíl je ten, že u této metody zákon přesně nestanoví počet obdobných věcí, které se přikládají k věci poznávané.

Rekognice se může provádět i podle hlasu osoby, opět se přiberou nejméně tři další osoby, které mají obdobný hlas. Tento postup se využívá zejména v případech, kdy poznávající osoba poznávanou osobu vůbec neviděla, nebo ji viděla, ale v nedostatečném rozsahu, avšak její hlas slyšela.

Všechny tyto procesy se provádí za využití jednocestného zrcadla, a to z důvodu ochrany poznávající osoby.

O celém procesu rekognice se sepíše protokol, a je-li to jen trochu možné, tak se pořizuje i zvukový záznam. Vždy se musí přizvat alespoň jedna osoba, která není osobou zúčastněnou.⁵⁵

⁵⁵FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

5.3 Rekonstrukce

Rekonstrukce je zakotvena v § 104d TŘ. Jedná se o takový úkon orgánů činných v trestním řízení, který slouží k obnovení situace a okolností, za kterých byl konkrétní trestný čin spáchán.

Za účel rekonstrukce uvádíme prověření výpovědí osob, ověření jejich pravdivosti nebo odstranění určitých nejasností nebo také možnost získat nové poznatky o předmětné události. Cílem celé rekonstrukce je doplnění a upřesnění okolností, které byly známy již dříve, které jsou nezbytné pro další postup trestního řízení a vztahují se ke konkrétnímu místu. Rekonstrukce se provádí za přítomnosti svědka, podezřelého či obviněné osoby. Celý tento úkon musí být proveden dobrovolně bez donucení.

Při provádění zvláštního způsobu dokazování rekonstrukce nesmí být osoba, která se jí účastní nijak omezována ohledně svého vystupování a jednání, které během tohoto procesu provádí, jelikož by tím mohlo dojít ke zkreslení jednání původního a tím by rekonstrukce postrádala smysl a její důkazní hodnotu. Vše je dokumentováno fotografiemi či videozáznamem.⁵⁶

5.4 Vyšetřovací pokus

Zvláštní způsob dokazování vyšetřovací pokus je uveden v § 104c TŘ. Vyšetřovací pokus se koná v případě, kdy za pomoci uměle vytvořené situace jsou prověřovány skutečnosti, které byly již zjištěny v trestním řízení.

Účelem celého tohoto procesu je prověrka již existujících důkazů ale i získání nových důkazů, jedná se o zjištění možné či nemožné existence určitých okolností, nebo okolností, které byly nápomocné při páchaní trestného činu.

Vyšetřovacím pokusem se za uměle vytvořených podmínek ověřuje či upřesňuje, jestli se určitá skutečnost stala, nestala, nebo jestli se nemohla stát za jiných podmínek.

K přípravnému pokusu musí být vždy přizvána alespoň jedna osoba, která není osobou zúčastněnou. Dále pokud je to potřebné a nejasnost některých odborných skutečností to vyžaduje, tak je možné přizvat k vyšetřovacímu pokusu znalce. Jestliže to

⁵⁶FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

povaha věci vyžaduje je možno přizvat i podezřelého, obviněného či svědka, avšak nikdy k tomu nesmí být donucován.

Výsledek vyšetřovacího pokusu se řádně zapisuje do protokolu, vše se fotograficky či videozáznamem dokumentuje.⁵⁷

5.5 Prověrka na místě

Prověrka na místě je zvláštní způsob dokazování a je uvedena v § 104e TŘ. „*Prověrkou na místě se rozumí úkon orgánů činných v trestním řízení, který spočívá v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.*“⁵⁸

Provádí se v případě nutnosti objasnit či doplnit určité skutečnosti, a to přímo na místě činu za přítomnosti podezřelého, obviněného či svědka. Stejně jako v předchozích zvláštních způsobech dokazování ani tady k tomu nesmí být tyto osoby donucovány.

Celý tento proces spočívá v tom, že již zmíněné osoby, které byly řádně vyslechnuty, ukazují místa či věci, které souvisí s předmětnou událostí a dále také uvádějí změny, které se staly od doby vzniku předmětné situace.

Používá se například v případech, kdy obviněný není schopný říct, kde k páchání trestné činnosti došlo, ale je ochotný dané místo ukázat.

Prověrka na místě musí být řádně zapsána do protokolu a dokumentována fotografiemi či videozáznamem.⁵⁹

⁵⁷POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

⁵⁸FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání*. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s.

⁵⁹POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení* [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

6 Výzkumná část

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bude zjistit, které důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji využívány při řešení různých druhů kriminality.

6.2 Výzkumné otázky

Jaké důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji využívány při řešení různých druhů kriminality?

6.3 Metodika

6.3.1 Metodika sběru dat

Data budou sbírána metodou dotazování za využití řízeného rozhovoru, který spočívá v položení několika cílených otázek osobě, která se danou problematikou profesionálně zabývá při výkonu svého povolání. Zejména půjde o rozhovory s aktivními příslušníky Policie ČR, popřípadě se státním zástupcem či soudcem.

6.3.2 Technika sběru dat

Rozhovory budou vedeny osobně ústní formou v podobě odpovídání dotazované osoby na výzkumné otázky, které budou předem připraveny a které tato osoba předem nezná. Popřípadě budou na místě položeny doplňující otázky. V případě potřeby budou výzkumné otázky zaslány dotazovanému písemně předem a jeho odpověď bude rovněž v písemné formě.

6.3.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor bude zahrnovat policisty v činné službě, popřípadě státní zástupce či soudce, v počtu do 7 osob.

1. Komisař, hodnost – poručík s policejní praxí 18 let. Aktuálně 8 let na oddělení hospodářské kriminality.
2. Zástupce vedoucího oddělení s praxí 9 let, obvodní oddělení České Budějovice.
3. Podpraporčík s praxí 7 let, obvodní oddělení České Budějovice.
4. Podpraporčík vrchní asistent s praxí 8 let, obvodní oddělení České Budějovice.

5. Nadpraporčík, vrchní inspektor s praxí 9 let, obvodní oddělení České Budějovice.
6. Soudce Ústavního soudu, člen katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.
7. Státní zástupkyně, České Budějovice

6.3.4 Realizace výzkumu

Výzkum bude realizován v období od února 2022 do března 2022 a jeho výsledky budou zpracovány v přílohách či tabulkách, které budou součástí bakalářské práce.

6.3.5 Analýza dat

Data budou analyzovány při využití kvalitativní strategie, přičemž bude využita metoda dotazování za využití výzkumné techniky řízených rozhovorů.

6.3.6 Etika výzkumu

Dotazované osoby budou označeny svým funkčním označením v rámci svého povolání. Jejich osobní údaje včetně jména nebudou zveřejněna. Výzkum proběhl v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů ve znění pozdějších předpisů.

6.4 Výsledky

Výsledky budou zahrnuty do bakalářské práce jako její nedílná součást, která slouží k naplnění jejího vedlejšího cíle, to je zjistit, které důkazní prostředky jsou v praxi nejvíce využívány.

U řízených rozhovorů byly použity tyto výzkumné otázky:

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?
2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?
3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?
4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší "váhu" a naopak menší, a případně proč?
5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?
7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?
8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?
9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

Tabulka č. 1:

Otázky/respondenti	1	2	3	4	5	6	7
1. Zastávaná funkce	komisař	zástupce odd.	podpraporčík	podpraporčík	nadpraporčík	úst. soudce	st. zástupce
2. Obecně nejpoužívanější	výpovědi	kamerový záznam	výpovědi	kamer. záznam, výslechy	výslechy	výslechy, zn. posudek	výpovědi, zn. posudky
3. Proč	nejpoužívanější	četnost kamer	logika	dostupnost	opakovatelnost	základ	objasnění skutkovou stavu
4. Váha důkazů	každý jinak	kamerový záznam	přímé důkazy	výslech	odborné vyjádření	záleží na soudu	výpovědi, zn. posudky
5. Četnost	výpovědi	velká míra	výpovědi	kamer. záznam	velká	malá	podání vysvětlení
6. Nejčastěji užívané	výpovědi	výpovědi, záznamy	výpovědi, znalecký posudek	výpovědi	výslechy	výpovědi	výpovědi
7. Výslech, výhody a nevýhody	věrohodnost	věrohodnost	komplexnost, věrohodnost	neopakovatelnost	možnost nevypovídat	bezprostřední reakce	věrohodnost
8. Nejužívanější zvláštní způsoby dokazování	nelze konstatovat	rekognice	konfrontace, rekognice	vyšetřovací pokus	rekognice	rekonstrukce	rekognice
9. Problém v právní úpravě	ano	ne	ne	ne	ano	ano	ano

Tabulka č. 1: vlastní zdroj

7 Diskuse

Smyslem práce byla celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků. Charakteristika základních pojmů a zásad dokazování. Rozbor jednotlivých důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování. Dalším smyslem bylo pomocí metody dotazování za výzkumné techniky řízených rozhovorů zjistit, které důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji využívány při řešení různých druhů kriminality. Celá práce se opírá o dva stanovené cíle, a to hlavní a vedlejší cíl. Hlavním cílem bakalářské práce byla tedy celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků. Charakteristika základních pojmů a zásad dokazování. Rozbor jednotlivých důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování. Vedlejším cílem bylo zjistit, které důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji při řešení různých druhů trestné činnosti.

Za účelem splnění těchto stanovených cílů byla práce rozdělena do několika kapitol, ve kterých jsou řešeny jednotlivé problematiky.

Ve **druhé kapitole** byla věnována pozornost vývoji a historii dokazování a důkazních prostředků a dále se věnovala vymezení základních pojmů důkazního práva, jako jsou předmět důkazu, důkazní prostředek, důkaz, nositel důkazů, dokazování, důkazní právo, hodnocení, vyhledávání a provádění důkazů subjekty dokazování a další.

Ve **třetí kapitole** bylo hlavním smyslem za pomoci odborné literatury objasnit problematiku základních zásad dokazování.

Ve **čtvrté kapitole** byla věnována pozornost rozdělení důkazních prostředků a následně charakteristice jednotlivých důkazních prostředků.

Smyslem **páté kapitoly** bylo pomocí odborné literatury objasnit pojmy a využití zvláštních způsobů dokazování, jako jsou konfrontace, rekognice, rekonstrukce, vyšetřovacímu pokusu a prověre na místě.

Postupem všech kapitol bylo dosaženo objasnění hlavního cíle, kterým byla celková charakteristika dokazování a důkazních prostředků, charakteristika základních pojmů a zásad dokazování a v neposlední řadě rozbor jednotlivých důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování.

Šestá kapitola byla již věnována samotnému výzkumu, ve kterém byl stanoven cíl výzkumu, výzkumné otázky, metodika výzkumu a v neposlední řadě výsledky výzkumu.

Vyhodnocení řízených rozhovorů

Pokud porovnáme informace, které jsme získali v jednotlivých rozhovorech, tak zjistíme, že se odpovědi ve většině případů shodují, ať už se jedná o různé postavení v rámci Police České republiky, soudce či státního zástupce. Tyto informace byly zpracovány pomocí kvalitativní strategie, tedy data získané v rozhovorech byly zakódovány do tabulky ve výzkumné části bakalářské práce.

První otázka zjišťuje postavení dotazované osoby, jejich odbornost či praxi. Výzkum proběhl v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů ve znění pozdějších předpisů.

Druhá otázka zjišťuje, jaké důkazní prostředky obecně dle názorů respondenta patří mezi nejpoužívanější. Ať již odborná literatura, či odpovědi dotazovaných respondentů potvrdily, že mezi nejpoužívanější důkazní prostředky patří výslechy svědka či obviněného a v neposlední řadě také kamerové záznamy, listinné důkazy, ohledání místa činu a znalecké posudky. A to z toho důvodu, že patří mezi nejlevnější, nejjednodušší a nejdostupnější.

Otázka třetí se zaměřuje na osobní názor respondentů, proč jsou právě tyto nejčastěji užívány. Nejčastěji užívány jsou proto, že se jedná o základní důkazní prostředky, které představují základ důkazního práva a také jsou nejlevnější, nejdostupnější a lze jimi řádně zjistit skutkový stav věci.

Otázka čtvrtá se zaměřuje na to, které důkazní prostředky mají podle respondentů tzv. větší „váhu“ a které naopak menší. Větší váhu mají ty důkazy, které jsou přímé, ačkoliv se respondenti ve většině případů shodují, že v každém řešeném případě je to velice individuální a v konečné fázi závisí na uvážení soudu, které důkazy mají větší váhu, toto tvrzení se opírá o zásadu volného hodnocení důkazů.

Otázka pátá se zaměřuje na to, jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů respondentů u jejich součástí. Mezi nejčastěji využívané důkazy patří podání vysvětlení, výpovědi svědků, znalecké posudky, ohledání místa činu a v neposlední řadě kamerové záznamy a to z toho důvodu, že soukromých a městských kamer je velké množství. Respondent v rozhovoru číslo dvě dokonce uvádí, že každá osoba je jedinečná, tudíž ji pak lze z kamerového záznamu jednoznačně ztotožnit.

Otázka šestá se zaměřuje na to, jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti. Tato otázka je klíčová pro objasnění druhého cíle bakalářské práce.

U trestných činů proti životu a zdraví se jedná zejména o svědecké výpovědi, ohledání místa činu, znalecké posudky, lékařské zprávy, kamerové záznamy, trasologické stopy, pachové stopy a balistická analýza.

U mravnostní kriminality se jedná zejména o svědecké výpovědi, znalecké posudky a záznam telekomunikačního provozu.

U hospodářské kriminality se jedná zejména výpověď obviněného, odposlechy telekomunikačního provozu a zprávy dotčených orgánů a osob.

U majetkových trestních činů se jedná zejména o svědecké výpovědi, ohledání místa činu, kamerové záznamy, odborná vyjádření, mechanoskopie a daktyloskopie.

U podvodů se jedná zejména o atributy ke zjištěným informacím a prolamováním bankovních tajemství.

U drogové kriminality se jedná zejména o listinné důkazy, svědecké výpovědi, ohledání místa činu, ohledání osoby, domovní prohlídka a odposlech telekomunikačního provozu.

U kybernetické kriminality jsou využívány výpisy z komunikací, listinné důkazy a šetření IP adres.

Jestliže porovnáme odpovědi respondentů tak ze získaných informací můžeme zjistit, že téměř u každé trestné činnosti je jako nejčastěji užívaný důkazní prostředek výslechy a výpovědi obviněného či svědka. Druhý a vedlejší cíl bakalářské práce byl, který důkazní prostředek je nejčastěji užíván u různých druhů trestné činnosti. V rámci tohoto výzkumu jsme zjistili, že se jedná o výslech obviněného či svědka, který je klíčový pro další postup orgánů činných v trestním řízení.

Otázka sedmá se zaměřuje na to, jaké jsou výhody a nevýhody výslechu obviněného a svědka. Za hlavní výhody svědka je bráno to, že svědek vypovídá bez přípravy a doplňujícími dotazy lze prokázat, že je výpověď účelová. Jestliže se jedná o spolupracujícího obviněného, tak může uvést skutečnosti, které ví jen on sám, tudíž může objasnit velmi důležité detaily. Jedná se o neopakovatelný úkon, který je brán jako důkaz. Naopak tomu ve většině případů se respondenti shodli, že hlavní nevýhodu je to, že osoba u výslechu nemusí vypovídat a nemusí vypovídat pravdu.

Otázka osmá se zaměřuje na to, které ze zvláštních způsobů dokazování jako jsou konfrontace, rekognice a rekonstrukce, jsou nejčastěji používány. Z informací získaných řízenými rozhovory lze zjistit, že nejčastěji užívaný zvláštní způsob dokazování je rekognice, naopak tomu nejméně používaná je konfrontace.

Poslední **devátá otázka** se zaměřuje na to, zda respondenti vidí nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování. Zde je výsledek řízených rozhovorů velmi individuální a rozdílný. Nicméně většina respondentů se shodla, že nevidí žádný problém v právní úpravě týkající se důkazů a dokazování. Naopak jako jeden z problémů bylo uvedeno, že policista není u soudu brán jako svědek.

Závěr

Problematika dokazování je velice široké téma a pro trestní řízení nesmírně důležité a klíčové. Jedná se o velmi složitý a náročný proces, který pobíhá během celého procesu trestního řízení. Trestní právo zde hraje velmi významnou roli, jelikož se jedná o ochranu života, zdraví a majetku. Celý tento proces začíná u orgánu Policie České republiky, které mají za úkol získat, zajistit a vyhodnotit stopy, které pomohou objasnit skutkový stav věci. Je důležité zmínit, že je podstatné, aby byl případ pečlivě pomocí důkazů připraven. Následně pokračuje u státního zástupce, který jej odsouhlasí pro postup před soud, kde celý proces dokazování probíhá znovu, ale zde se už jen přehraje to, co bylo připraveno a soud následně o případu rozhodne.

Trestní právo dělíme na trestní právo hmotné a procesní. Pro tuto práci je důležité právo procesní, jelikož dokazování je postup orgánů činných v trestním řízení a dokazování je jejich nejdůležitější a nezastupitelná činnost v trestním řízení.

Tato práce měla stanovené dva cíle. Prvním cílem bylo charakterizovat základní pojmy dokazování a důkazních prostředků. Tohoto cíle bylo dosaženo za využití odborné literatury a platné legislativy. Druhým, vedlejším cílem bakalářské práce, bylo zjistit, jaké důkazní prostředky Policie České republiky nejčastěji užívá u různých druhů trestné činnosti. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí řízených rozhovorů. Řízené rozhovory byly provedeny s příslušníky Policie České republiky a z důvodu obohacení bakalářské práce byly rozhovory provedeny i s Ústavním soudcem a státní zástupkyní.

V první části práce je popisován vývoj historie dokazování, vymezení základních pojmů důkazního práva, základní zásady dokazování, jednotlivé důkazní prostředky a zvláštní způsoby dokazování. Lze tedy konstatovat, že první cíl bakalářské práce byl splněn. Výzkumná část práce je zaměřena na řízené rozhovory s respondenty, kde se zjišťuje, jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány v různých případech trestné činnosti a proč. Dále také jaké důkazní prostředky mají větší váhu, výhody či nevýhody výslechů svědka a obviněného, které zvláštní způsoby dokazování jsou využívány nejčastěji a které naopak nejméně, a nakonec zda respondenti vidí nějaké problémy v právní úpravě týkající se důkazů a dokazování. Všechny výpovědi respondentů se poměrně shodují. Práce, jak již bylo zmíněno výše, je obohacena o řízený rozhovor s ústavním soudcem a státní zástupkyní, jelikož je velmi zajímavé,

když se naskytla tato možnost, znát i jejich názor na tuto problematiku. Z výše uvedeného lze tedy konstatovat, že druhý cíl, jaké důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji využívány při řešení různých druhů kriminality, byl splněn za pomoci metody dotazování za výzkumné techniky řízených rozhovorů.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BALÁŽ, B., PALKOVIČ, J. Dokazovanie v trestnom konaní. Teoretická a praktická časť. Trnava: TypiUniversitatisTyrnaviensis, 2005. 428 s. ISBN 80-224-0840-9.
2. ČESKO. Trestní zákoník a trestní řád úplné znění k 1.1.2010. Olomouc: ANAG, 2009. 423 s. ISBN 978-80-7263-561-0.
3. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kolektiv. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. 822 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
4. ČENTĚŠ, Jozef a kolektiv. Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť. 2. vydanie. Šramonín: Heuréka, 2012, 864 s. ISBN 978-80-89122-76-9.
5. FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. Trestní právo procesní: 3. aktualizované vydání. Ostrava: KeyPublishing, 2012, 275 s. ISBN 978-80-7418-160-3.
6. FRYŠTÁK, Marek, Daniel PROUZA, Petr VANĚČEK a Eva ZAJÍČKOVÁ. Trestní právo hmotné a procesní. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5.
7. CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Dokazování v trestním řízení: Trestněprávní a kriminalistické aspekty. Praha: Vysoká škola finanční a správní: Edice EUpres, 2018, 225 s. ISBN 978-80-7408-175-0.
8. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. Trestní právo procesní: 1. vydání. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s. - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2007, 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3.
9. Kratochvíl, V. In Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Trestní právo procesní. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8
10. KRUPKA, J., CINGR, P. Trestní právo procesní. Praha: Armex, 1997, 116 s. ISBN 80-901497-9-0.
11. MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL, Pavel ŠÁMAL a kolektiv. Kurs trestního práva: Trestní právo procení. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1124. ISBN 80-7179-678-6.
12. NETT, Alexandr a kol. Trestní právo procesní. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 92 s. ISBN 80-210-3720-2.

13. NOVOTNÝ, František a kolektiv. Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, 294 s. ISBN 80-86898-74-1.
14. PRUŠÁK, Josef. Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd. Praha: Všehrad, 1921.
15. Púry, F. In Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Púry, F. Trestní řád. Komentář. I. díl. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 560.
16. Vaněček, V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945. Praha: Orbis. 1970, s. 39.

Elektronické zdroje

1. MÍČA, Mgr. Ladislav. Ordály – pouhé iracionální důkazní prostředky?: Úloha božích soudů ve společnosti doby předhusitské [online]. Olomouc, 2016. Dostupné také z: <https://theses.cz/id/hwwkbf/20273147>. Disertační práce. Vedoucí práce Prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.
2. POKORNÝ, Aleš. Důkazní prostředky v trestním řízení [online]. Brno, 2008. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ej1q2/BAKALARKA-Duk_prostr_TR.pdf. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

Seznam zkratk

Odst. - odstavec

Sb. - sbírky

TŘ - trestní řád

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výsledky výzkumného šetření	44
---	----

Přílohy

Příloha číslo I: Řízený rozhovor provedený s respondenty.

Dobrý den, v rámci své bakalářské práce na téma Dokazování a důkazní prostředky z pohledu trestněprávního se snažím získat informace, jaké důkazní prostředky jsou u Policie ČR nejčastěji využívány při řešení různých druhů kriminality. Dovolila bych si Vám položit devět otázek k tomuto tématu. Předem děkuji za odpovědi, za Váš čas a za Vaši ochotu a především za přínosy, které tímto výzkumem do mé bakalářské práce získám.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?
2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?
3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?
4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší "váhu" a naopak menší, a případně proč?
5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?
6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?
7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?
8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?
9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

Příloha číslo II: Řízený rozhovor s respondentem číslo 1

Rozhovor byl proveden s komisařem, hodnosti praporčík s praxí 12 let u Policie ČR.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Oddělení hospodářské kriminality - komisař, hodnost - poručík, u policie 18 let, 8 let na OHK.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Kdybych to měl brát v rámci hospodářské kriminality, tak listinné (písemnosti – výpisy z bankovních účtů, doklady, faktury apod.), elektronické (komunikace – maily, SMS zprávy, tel. hovory apod.), svědecké výpovědi, ohledání, znalecké posudky (IT - výpočetní technika, ekonomie, lékařské).“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Jak jsem již výše uvedl, jsou „nejpoužívanější“ v rámci problematiky, která je řešena v rámci hospodářské kriminality. I přesto lze obecně říci, že v rámci každé řešené trestní věci se ve větší či menší míře tyto důkazní prostředky vyskytují, a proto jsou využívány.“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší „váhu“ a naopak menší, a případně proč?

„To nelze jednoznačně určit. Podle mne největší „váhu“ má ten důkaz, na jehož vznik má pachatel minimální vliv a nemůže jej nějak zásadně ovlivnit. Nicméně „váhu“ důkazů jako takovou v konečné fázi hodnotí až soudce v rámci soudního jednání příslušného soudu. Já si můžu myslet, že ten a ten důkaz má velkou „váhu“, ale když se pak na prověřovanou věc a důkazy podívá někdo další – kolega, st. zástupce, soudce, už to může vidět jinak než já.“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„V rámci mé součásti je využití druhů důkazů následující:

- listinné důkazy (písemnosti – výpisy z bankovních účtů, doklady, faktury apod.),*

- *svědecké výpovědi,*
- *znalecké posudky (IT - výpočetní technika, ekonomie, lékařské),*
- *ohledání. “*

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„Nejsem odborník na všechny druhy kriminality, ale myslím si, že by užití důkazních prostředků mohlo být následující:

- *násilná kriminalita – svědecké výpovědi, ohledání, znalecké posudky, lékařské zprávy apod.,*
- *mravnostní kriminalita - svědecké výpovědi, znalecké posudky, záznam telekomunikačního provozu,*
- *krádež – ohledání, svědecké výpovědi,*
- *vloupání – ohledání, svědecké výpovědi, znalecké posudky – mechanoskopie apod.,*
- *drogová kriminalita - svědecké výpovědi, ohledání, záznam telekomunikačního provozu,*
- *hospodářská kriminalita – listinné, svědecké výpovědi, znalecké posudky, ohledání. “*

7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„V případě výslechu obviněného je asi největší nevýhoda to, že nemusí mluvit pravdu a ve většině případů tomu tak je, protože většina lidí se snaží bagatelizovat a zlehčovat svou trestnou činnost. Někteří se dostanou i do takového stavu, že to, co udělali, bylo ve prospěch ostatních a nechápou, proč jejich jednání je řešeno policií. V případě obviněného, který je již seznámen s obviněním, které mu je kladeno za vinu se může snažit některé důkazy a svědky znevěrohodnit apod.

Naopak v případě, že se jedná o spolupracujícího obviněného, tak může policii uvést skutečnosti, které ví jen on sám, a na které se během prověřování ani nemuselo přijít. Může objasnit způsob, respektive důležité detaily jakým věc spáchal.

V případě svědků se může jednat v některých případech o jediné důkazy, které se ve věci mohou objevit. V těchto případech je pak důležité, aby se jednalo o důvěryhodné výpovědi.

Obecně u výslechů je důležité, aby byly prováděny, pokud je to možné, v co nejkratší době od události, které se týkají. Lidé zapomínají velice rychle a s postupem času zapomínají na některé detaily, které mohou být stěžejní pro objasnění dané trestné činnosti.

Všechny podstatné informace, které jsou zjištěny z výslechů, je nutné prověřit, aby byly eliminovány nepravdivé informace a naopak, aby se ověřily ty pravdivé.

V případě, že se jedná o svědka, který je ve věci zároveň poškozený, tak mu můžou opakované výslechy být velmi nepříjemné, obzvláště, když se jedná např. o oběti znásilnění, napadení ze strany blízké osoby apod., pro které jsou tyto výslechy vždy psychicky náročné, a neustále je jim opětovně připomínáno, čím si prošli.“

8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Obecně nelze jednoznačně konstatovat, který z výše uvedených způsobů je nejpoužívanější a který méně. Záleží na konkrétním případě a na tom, čeho chcete použitím jednoho z výše uvedených způsobů dosáhnout. Nemusí být použity vždy u každého případu.

Když to vezmu obecně tak:

- *Konfrontace je užitečná v případě, že chcete nebo potřebujete vidět reakci a chování dvou osob (obviněný-obviněný, obviněný-svědka apod.) na zpravidla různé předchozí výpovědi tzv. „tváří v tvář“. Z pojmu „tváří v tvář“ je zřejmé, že v případě, že věc spáchal jeden pachatel, kterého u toho nikdo neviděl a není žádný další svědek, tak bude asi provedení konfrontace značně omezené.*

- *Rekognice se používá zejména v případě, že osobu pachatele někdo při protiprávním jednání nebo krátce po něm viděl (např. při útěku) a je důležité, aby byla poškozeným, svědkem apod. znovupoznána. S rekognicí jsem se setkal nejčastěji v souvislosti s násilnou trestnou činností.*
- *Vyšetřovací pokus se provádí v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách a prověřuje se, zda se něco mohlo stát, tak jak je uvedeno – ve výpovědích svědků, obviněného apod.*
- *Rekonstrukce je podobná vyšetřovacímu pokusu s tím, že by měly být obnovena situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán, nebo alespoň ty, které na to mají podstatný vliv a je jí prověřena výpověď v případě, že jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.“*

9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„Vždycky se něco najde, ale vzhledem k tomu, že dokazování musí probíhat v mezích platných zákonů, je nutné se v těchto mezích držet, a to i vzhledem k tomu, že by důkaz pořízený mimo zákon nebyl přijat, případně by byl vyřazen.“

Příloha číslo III: Řízený rozhovor s respondentem číslo 2

Rozhovor byl proveden se zástupcem vedoucího oddělení s praxí 9 let, obvodní oddělení České Budějovice.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Jsem zástupce vedoucího oddělení, obvodního oddělení České Budějovice. Mám praxi 9 let.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Zajištěný kamerový záznam v porovnání s fotografickou dokumentací podezřelé osoby a vyhodnocení zajištěných kriminalisticky upotřebitelných stop, jako je DNA a daktyloskopie.“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Z důvodu velkého množství městských i soukromých kamerových systémů na území města České Budějovice. Co se týče kriminalistických upotřebitelných stop, jako je DNA, daktyloskopie, tak kvalitní práce policistů na místě činu a také neopatrnost ze strany pachatelů.“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„Kamerové záznamy stojí na jejich kvalitě, jelikož každá osoba je jedinečná, tudíž ji pak lze ze záznamu jednoznačně ztotožnit. U DNA a daktyloskopie z důvodu jejich jedinečnosti.“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„U spisových materiálů postoupených po vyšetřování dle § 160 TŘ, jsou důkazní materiály takřka klíčové. U zkráceného přípravného řízení jsou důkazní materiály využívány skutečně ve velké míře.“

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„U majetkové trestné činnosti se jedná o kriminalistické stopy, kamerové záznamy a odborná vyjádření.

U násilné trestné činnosti se jedná o kamerové záznamy, svědecké výpovědi a znalecké posudky.

U podvodů se jedná o atributy ke zjištěným informacím a prolamování bankovních tajemství.“

7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Jako výhody výslechu považuji, že osoby uvádějí výpovědi bez přípravy a doplňujícími dotazy lze prokázat, že je výpověď účelová. Za nevýhody považuji to, že výpovědi mohou být záměrně podány zkresleně či nepravdivě. Dále také možnost odepřít výpověď ze zákona stanovených důvodů.“

8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Nejpoužívanější je rekognice, naopak nejméně používaná je konfrontace.“

9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„Právní úprava týkající se důkazů a dokazování je bez problémů.“

Příloha číslo IV: Řízený rozhovor s respondentem číslo 3

Rozhovor byl proveden podpraporčíkem, s praxí 7 let, obvodní oddělení České Budějovice.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Jsem podpraporčík, obvodní oddělení České Budějovice. Mám praxi 9 let.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Za nejpoužívanější důkazní prostředky považuji stopy, ohledání místa činu, foto-náčrtky, výslechy, kamerové záznamy, písemné podklady, svědecké výpovědi, fakta zajištěné pomocí logického procesu, znalecké posudky a záznamy Policie ČR o úkonech a zákrocích.“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Na tuto otázku jde těžko odpovědět, jelikož je každý případ specifický a využívají se jiné důkazní prostředky dle logiky věci.“

Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„Obecně lze říci, že přímé důkazy, u kterých není pochybnost a dá se na nich „stavět“.“

4. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„Téměř vždy se jedná o výpovědi nebo o oznámení poškozeného, ohledání místa činu, záznamy Policie ČR o zákrocích a velmi časté jsou kamerové záznamy, listinné důkazy, znalecké posudky a stopy zajištěné v rámci ohledání místa činu.“

5. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„U trestných činů proti životu a zdraví jsou nejčastěji užívány lékařské zprávy, výslechy a znalecké posudky.“

U trestných činů proti majetku jsou nejčastěji užívány stopy získané při ohledání místa činu a odborné vyjádření.

U kybernetické kriminality jsou nejčastěji užívány výpisy z komunikace, bankovní listinné důkazy a šetření IP adres.“

6. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výhoda výslechu je komplexnost zodpovězení otázek a za nevýhodu považují, že se výslech opírá pouze o tvrzení osob, které je směřované pouze do určité míry a nemusí být pravdivé, nebo přesné.“

7. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Užívají se u zvláště závažných činů. Četnost využití rekonstrukce a pokusu není velká. Jestliže jsou splněny podmínky a předpoklady, tak je konfrontace a rekognice účinná v dokazování.“

8. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„Ne, z pravidla je nutno postupovat logicky s jejich využíváním a ze své pozice nespatřuji problémy či překážky.“

Příloha číslo V: Řízený rozhovor s respondentem číslo 4

Rozhovor byl proveden s podpraporčíkem vrchním asistentem, s praxí 8 let, obvodní oddělení České Budějovice.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Jsem podpraporčík- vrchní asistent, obvodní oddělení České Budějovice. Mám praxi 8 let.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Nejpoužívanější důkazní prostředky jsou kamerové záznamy a výslechy.“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Protože jsou kamerové záznamy nejdostupnější a jsou zdarma.“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„Kamerové záznamy „váhu“ nemají, když se pachatel nedozná, těžko se dokazuje, že na záznamu je právě pachatel.“

Výslech má procesní váhu, je brán jako důkaz.“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„Nejčastěji právě kamerové záznamy.“

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„Při majetkové trestné činnosti se jedná o vyhodnocení stop zajištěných na místě činu a podání vysvětlení svědků události.“

7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výslech je neopakovatelný úkon, který je u soudu brán jako důkaz.“

- 8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?**

„Nejpoužívanější je vyšetřovací pokus. Nejméně používaný je konfrontace.“

- 9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?**

„Problémy nevidím.“

Příloha číslo VI: Řízený rozhovor s respondentem číslo 5

Rozhovor byl proveden s nadpraporčíkem- vrchním inspektorem, s praxí 9 let, obvodní oddělení České Budějovice.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Jsem nadpraporčík- vrchní inspektor, obvodní oddělení České Budějovice. Mám praxi 9 let.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Nejpoužívanější důkazní prostředky jsou výsledky dle paměťových stop, vyhodnocení kamerových záznamů a vyhodnocení zajištěných kriminalistických upotřebitelných stop.“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„To z důvodu, že případné zpochybnění u soudu je podloženo tedy odborným vyjádřením ze stop, případně je možné zde přehrát kamerový záznam, případně je zde také proveden opětovně výslech svědka, kdy se jedná o znepochybnitelný důkaz.“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„Největší váhou je odborné vyjádření z Oddělení Kriminalistické techniky a expertíz (OKTE), přičemž je zde jasný důkaz třeba o DNA profilu na místě činu. Nejmenší váhou je například výpis lokalizace MT dle § 88a TŘ, kdy tento podpůrně operativně pátrací prostředek jasně řekne, že „pachatelům“ MT byl na místě nebo jeho okolí, ale ne, že se činu dopustil.“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„Moje práce je postavena přímo jenom na důkazních prostředcích.“

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„Je třeba rozdělit důkazní prostředky vztahující se k obecné kriminalitě a hospodářské kriminalitě. U Obecné kriminality jsou základem paměťové stopy

a výslechy. Nicméně Hospodářská kriminalita je založena na důkazních prostředcích ve virtuálním prostoru internetu, tedy se zaznamenávají převody hotovostí a nemovitostí.“

7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky.

Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výslech obviněného v tomto případě je málokdy užitečná věc, vzhledem k tomu, že u něj je obhájce, který většinou radí svému klientovi nevyprávět.“

8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Používá se převážně rekognice (to i fotografická), vyšetřovací pokus se nepoužívá. Dalším podobným důkazním prostředkem je prověrka na místě, kdy například pachatel ukáže, kde a čeho se dopustil.“

9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„To, že příslušník Policie ČR není u soudu brán jako svědek. Soud jeho výpověď nebere jako objektivní, například protože proti nějaké osobě zakročoval.“

Příloha číslo VII: Řízený rozhovor s respondentem číslo 6

Rozhovor byl proveden s ústavním soudcem, členem Katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Nepracuji u Policie ČR, jsem soudcem ústavního soudu a členem Katedry ústavního práva Právnické fakulty Karlovy Univerzity.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Výslech obviněného, výslech svědka, znalecký posudek, dále také ohledání místa činu.“

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Jde o základní důkazní prostředky, které představují základ důkazního řízení v trestním procesu.“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„V trestním řízení náleží zhodnocení váhy důkazních prostředků soudu a nelze předem stanovit, který z důkazů je pro zjištění viny důležitější. Je pochopitelné, že orgány činné v trestním řízení využívají nejprve standardních důkazních prostředků v závislosti na druhu vyšetřované trestné činnosti.“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„U ústavního soudu se zpravidla dokazování neprovádí, protože tento soud rozhoduje o ústavních stížnostech na základě kasačního principu a zpravidla jen na podkladě vyžádaného soudního spisu. Ústavní soud nepřehodnocuje dokazování provedené v řízení před obecními soudy, a to i kdyby se s jeho výsledky sám neztotožňoval, ledaže by v jeho průběhu došlo k porušení ústavně zaručených základních práv obviněného.“

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„U násilné trestné činnosti jde zpravidla o výsledky obviněného, rekognici, ohledání místa činu, trasologické stopy, pachové stopy, daktyloskopie, balistická analýza, elektronické stopy (pohyb mobilního telefonu).

U mravnostní kriminality výsledky obviněného, výsledky poškozeného, znalecký posudek, zprávy příslušných orgánů a zařízení (městský úřad, škola, zaměstnavatel atd.).

U drogové kriminality, ohledání osoby, výpověď obviněného, domovní prohlídka nebo jiných prostor, znalecký posudek na množství látky, odposlech telekomunikačního provozu a konfrontace.

U krádeží a vloupání zejména ohledání místa činu, mechanoskopie, daktyloskopie, výpověď poškozeného, kamerové záznamy.

U hospodářské kriminality- výpověď obviněného, zprávy dotčených orgánů a osob (firmy, finanční úřad, zdravotní pojišťovny, banky), odposlechy telekomunikačního provozu.“

7. Výslechy obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výhoda výslechu obviněného i svědka spočívá ve zjištění bezprostřední reakce vyslychané osoby na položenou otázku, to znamená, že nemůže svou odpověď připravit do detailu předem a může tak i nevědomky sdělit podstatné informace pro vyšetřování. Výhodou je též zjištění toho, co dané osoby osobně zažily, pozorovaly apod. Nevýhodou může být poskytnutí zkreslených nebo i nepravdivých informací ať už v důsledku úmyslu (obviněný nemusí vypovídat pravdu) nebo i toho že si nevybavují přesně, jak skutkový děj probíhal. Vliv na jejich vnímání měly okolnosti (tma) nebo jejich subjektivní stav (únava, opilost, nedokonalý zrak apod.).“

8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Myslím, že se často používá rekonstrukce. Protože je organizačně nejméně náročná. Některé druhy kriminality například násilná si však často vyžaduje i využití dalších metod zejména konfrontace a rekognice.“

9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„Již řadu let se na ministerstvu spravedlnosti připravuje nový trestní řád, protože ten platný byl přijat v roce 1961 a i přes řadu novelizací již nezcela vyhovuje požadavkům na moderní trestní řízení včetně dokazování. Těžiště dokazování by mělo být více posunuto do řízení před soudem, posílena by však měla být i role státního zástupce, který by měl více ovlivňovat směr vedení dokazování v přípravném řízení. Jde o to, aby se minimalizovaly případy, kdy se před soud na základě obžaloby státního zástupce dostávají kauzy, které nejsou dostatečně důkazně podloženy.“

Příloha číslo VIII: Řízený rozhovor s respondentem číslo 7

Rozhovor byl proveden se státní zástupkyní.

1. U jaké součásti Policie ČR pracujete?

„Nepracuji u Policie ČR, jsem státní zástupkyně v Českých Budějovicích.“

2. Jaké důkazní prostředky obecně dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Výpověď obviněného (zejména v případech doznání, případně i usvědčení spoluobviněných),

- *výpovědi svědků,*
- *odborná vyjádření, (zejména za situace, kdy je nezbytné objektivizovat způsobenou škodu například při krádeži či poškození cizí věci apod. – užívají se v jednodušších věcech, v případech, kdy je na místě objektivizovat zranění konkrétní osoby a není potřeba opatřovat znalecký posudek apod.,*
- *znalecké posudky z různých oborů (například z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství nebo z odvětví psychiatrie, psychologie nebo toxikologie či znalecké posudky z oboru ekonomiky a znalecké posudky z oboru dopravy, (samozřejmě je řada dalších oborů, v nichž se vypracovávají znalecké posudky, ale uvádím pouze ty, s nimiž se setkávám nejčastěji),*
- *listinné důkazy – protokoly o ohledání míst činů, lékařské zprávy ke zranění poškozených, fotodokumentace např. zranění poškozených apod.“*

3. Proč si myslíte, že jsou zrovna tyto nejčastěji užívány?

„Na základě podaných vysvětlení, výpovědí svědků, odborných vyjádření či znaleckých posudků lze řádně zjistit skutkový stav věci, o němž nebudou důvodné pochybnosti (viz srovnání § 2 odst. 5 trestního řádu).“

4. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší, a případně proč?

„Záleží na konkrétní trestní věci. Někdy je jediným a stěžejním důkazem výpověď svědků, jindy jsou to například znalecké posudky.

V případě trestné činnosti jako je např. nebezpečné vyhrožování či nebezpečné pronásledování budou zásadní výpovědi svědků, respektive poškozených a v případě jiné trestné činnosti, například trestných činů v dopravě, bývá zásadní znalecký posudek, který např. stanoví přesné místo střetu, rychlost vozidel, možnost zabránění dopravní nehody apod.

Znalecké posudky jsou pak zcela nezbytné v případě zranění (pokud nepostačuje odborné vyjádření či lékařské zprávy), či usmrcení osob v důsledku trestného činu (ať již jde o násilné trestné činy nebo trestné činy nedbalostní) – zde se jedná o znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství (zejména soudní pitva).“

5. Jaká je četnost využití jednotlivých druhů důkazů u vaší součásti?

„Podle mého názoru jsou nejčastější podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6 trestního řádu (takovéto podání vysvětlení lze za podmínek stanovených v trestním řádu u hlavního líčení číst, ale jde o situace spíše výjimečné). Podání vysvětlení se vyskytují prakticky v každé trestní věci a ve valné části trestních věcí jsou zcela zásadními podklady pro zahájení trestního stíhání konkrétní osoby.

Pokud jde o výpovědi svědků, tyto se upřednostňují v závažnějších trestních věcech a zejména za podmínek § 164 trestního řádu. Obecně lze říct, že jde o výslechy dětí, starších osob, dále o případy, kdy lze očekávat, že věc bude trvat po delší dobu nebo lze očekávat nižší schopnost zapamatovat si informace a tyto reprodukovat apod.“

6. Jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji užívány při řešení různých druhů trestné činnosti?

„Při majetkových trestných činech nejčastěji:

- výpověď obviněného (zejména v případě doznání, případně i usvědčení spoluobviněných),*
- výpovědi svědků,*

- odborná vyjádření, (zejména za situace, kdy je nezbytné objektivizovat způsobenou škodu například při krádeži či poškození cizí věci apod. – užívají se v jednodušších věcech, v případech, kdy je na místě objektivizovat zranění konkrétní osoby a není potřeba opatřovat znalecký posudek apod.,
- znalecké posudky z různých oborů (například z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství nebo z odvětví psychiatrie, psychologie nebo toxikologie či znalecké posudky z oboru ekonomiky a znalecké posudky z oboru dopravy, (samozřejmě je řada dalších oborů, v nichž se vypracovávají znalecké posudky, ale uvádím pouze ty, s nimiž se setkávám nejčastěji),
- listinné důkazy – protokoly o ohledání míst činů, lékařské zprávy ke zranění poškozených, fotodokumentace např. zranění poškozených apod.“

7. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„V případě výpovědi obviněného je nutno vzít v úvahu, že obviněný má právo lhát (nesmí však nikoho křivě obvinít), nicméně v případě, že obviněný se hodlá k jednání kladené mu za vinu doznat, je v případě splnění zákonných ustanovení možno vyřešit trestní věc například odklonem trestního řízení (narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání apod.), ale může být velmi důležitý podklad pro prohlášení viny obžalovaného u soudu či při jednání o vině a trestu. Zároveň je potřeba zmínit, že ve skupinových trestních věcech (je vedeno trestní řízení pro více osobám), může být výpověď jednoho z obviněných zcela zásadní pro objasnění trestné činnosti i dalších osob).“

8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Nejvíce se používá rekognice, kterou provádí policejní orgán (dosud jsem se neselekala se situací, kdy by prováděl rekognici jiný orgán činný v trestním řízení, avšak samozřejmě to není vyloučeno). Jde o úkon velmi často vedoucí k zahájení trestního stíhání konkrétní osoby.

Pokud jde o konfrontaci, tato se provádí jen v řízení před soudem a v praxi je využívána minimálně (alespoň podle mých zkušeností).

Co se týče vyšetřovacího pokusu, tento se užívá například u dopravních nehod.

S rekonstrukcí jsem se ve svém profesním životě nesetkala a nemyslím, že by byla často využívána.“

9. Vidíte nějaké problémy v současné právní úpravě týkající se důkazů a dokazování?

„Záleží na projednávané trestné činnosti. V případech, kdy je vedeno trestní řízení v drogových věcech, bývá velmi časté, že odběratelé drog v rámci podání vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu vypovídají proti dodavateli drog, avšak již s vědomím, že toto jejich podání nelze použít u soudu jako důkaz (toto totiž lze jen za podmínek výslovně uvedených v trestním řádu). Následně pak v procesním postavení svědka jak před policejním orgánem, tak před soudem, uvádí zcela odlišné informace a obviněného z trestné činnosti se snaží vyvinít, načež poté a často dochází k tomu, že soud musí obžalované z trestné činnosti zprostit. Ideální by samozřejmě bylo, aby i obsahy podaných vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6 trestního řádu bylo možno užít vždy jako důkaz u soudu, avšak současné znění trestního řádu toto neumožňuje.

Značně problematická je pak situace, kdy svědky trestné činnosti (zejména jde opět o drogovou trestnou činnost), jsou osoby, které zneužívají návykové látky. Takové osoby jsou často hodnoceny soudem jako osoby nevěrohodné, neboť jednak si nepamatují podrobnosti o trestné činnosti, a jednak velmi často jsou při odběru drog pod jejich vlivem. Samozřejmě takové osoby mají problém se zapamatováním zásadních informací, mají problém je reprodukovat a také je potřeba vzít v úvahu, že „si to nechtějí se svým dodavatelem rozházet“, a proto u soudu tváří v tvář obžalovanému, který je jejich dealer, se tomuto snaží pomoci.,,